

Κυριαρχία και οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών:

Δίκαιο και Πολιτική

Πέτρος Λιάκουρας, Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, διευθυντής Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές», στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Εισαγωγή

Η συνθήκη της Λωζάννης απασχολεί την επικαιρότητα διότι η Τουρκία παρότι το 1923 επιβεβαίωσε την ελληνική κυριαρχία στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου παραιτούμενη παντός τίτλου και δικαιώματος επ' αυτών, επιχειρεί σήμερα την αμφισβήτησή τους. Είναι αληθές ότι με τη συνθήκη αυτή η Ελλάδα απέκτησε το φυσικό προνόμιο να αυξήσει την ακτογραμμή της στο Αιγαίο και κατ' επέκταση τις διεκδικήσεις σε θαλάσσιες ζώνες. Ενώ από το 1973/4 εκκρεμεί διαφορά για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, η Τουρκία επιχειρεί απεγνωσμένη κίνηση μέσω «δημιουργικών ερμηνειών» είτε των «γκρίζων ζωνών» είτε της «Γαλάζιας Πατρίδας» είτε ως σφήνα της δήθεν αίρεσης της αποστρατιωτικοποίησης, να αμφισβητηθεί η κυριαρχία τους. Η εκκρεμότητα προσθέτει διαφορές και πράγματι επείγει η κατοχύρωση των κυριαρχικών δικαιωμάτων υφαλοκρηπίδας/Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) με συμφωνία ή δικαστική παραπομπή οριοθέτησής τους. Η Σύμβαση Δικαίου Θάλασσας του 1982 (ΣΔΘ'82) υποχρεώνει την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ. Το Διεθνές Δικαστήριο (ΔΔΧ) με τη νομολογία του έχει εκπονήσει και ακολουθεί με συνέπεια τη μεθοδολογία οριοθέτησης. Η νομολογία είναι αδιαμφισβήτητη πηγή που αντανακλά τις αρχές και τους κανόνες δίκαιης οριοθέτησης όπως απαιτεί η ΣΔΘ'82.

Η επιβεβαίωση της κυριαρχίας με τη συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης της 23^{ης} Ιουλίου 1923

Με τη συνθήκη της Λωζάννης επικυρώθηκε από την Τουρκία η απόφαση των μεγάλων δυνάμεων της συνδιάσκεψης του Λονδίνου της 13^{ης} Φεβρουαρίου 1914, όσον αφορά στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Στο δεύτερο εδάφιο του άρθρου 6 της συνθήκης, που αφορά στα σύνορα, προβλέπεται: «In the absence of provisions to the contrary, in the present Treaty, islands and islets lying within three miles of the coast are included within the frontier of the coastal State.»¹ Το εδάφιο αυτό αφορά στο σύνορο της Τουρκίας και δεν συγχέεται με θαλάσσιο σύνορο.²

Το άρθρο 12 ρητά επιβεβαιώνει τον οριστικό, άνευ όρων τίτλο εδαφικής κυριαρχίας της Ελλάδα επί όλων των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου με την απαρίθμηση ενδεικτικά των έξι νησιών, Χίος, Μυτιλήνη, Σάμος, Ικαρία, Λήμνος και Σαμοθράκη. Στο δεύτερο εδάφιο του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι παραμένουν στην Τουρκία τα νησιά που βρίσκονται σε απόσταση μικρότερη από 3νμ από την ασιατική ακτή. Με το άρθρο 14 διατηρείται η κυριαρχία της Τουρκίας επί των νήσων Ίμβρου, Τενέδου και Λαγουσών.

Δυνάμει του άρθρου 16 η Τουρκία παραιτήθηκε παντός τίτλου και δικαιώματος για όλα τα νησιά επί των οποίων επιβεβαιώθηκε η ελληνική κυριαρχία. Με το άρθρο 15 παραιτήθηκε υπέρ της Ιταλίας παντός τίτλου και δικαιώματος όσον αφορά στο σύμπλεγμα της Δωδεκανήσου μαζί με το Καστελόριζο. Η Δωδεκάνησος περιήλθε υπό την κυριαρχία της Ιταλίας, της οποίας καθολικό διάδοχο κράτος μετά το 1947 με τη συνθήκη των Παρισίων είναι η Ελλάδα.

---

¹ Πηγή: *The Treaties of Peace 1919-1923*, Vol. II, Carnegie Endowment for International Peace, 1924. 28 LNTS σελ. 701.

² Ο όρος frontier στο άρθρο 6 εδ. 2, του αγγλικού κειμένου έχει αποδοθεί στο ελληνικό του κυρωτικού νόμου ως θαλάσσιο όριο. Εάν επρόκειτο για θαλάσσιο σύνορο θα απέκλειε να οριοθετηθούν θαλάσσιες ζώνες σύμφωνα με το δίκαιο θάλασσας σε ανοικτή θάλασσα. Βλ. Άγγ. Γιόκαρης, «Το Εδαφικό Καθεστώς του Αιγαίου πριν και μετά το 1923», στο Φ. Παζαρτζή, Κων. Αντωνόπουλος (επιμ.), *90 Χρόνια από τη Συνθήκη της Λωζάννης, Η Λειτουργία της Συνθήκης υπό το φως των Εξελίξεων μετά το 1923*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σ. 39 στη σελ. 57.

Δεν επρόκειτο για παραχώρηση κυριαρχίας, αλλά επιβεβαίωση από την πλευρά της συμβαλλόμενης Τουρκίας της απόφασης του 1914. Δεν διατυπώθηκε αίρεση ούτε επιφύλαξη όσον αφορά στην επιβεβαίωση της κυριαρχίας. Η συνθήκη της Λωζάννης δεν αφήνει περιθώριο αμφιβολιών διότι από αυτήν προκύπτει σαφώς η άνευ όρων επιβεβαίωση της κυριαρχίας των νησιών και είναι κατηγορηματική η παραίτηση της Τουρκίας για τα νησιά που περιήλθαν υπό τον ελληνική κυριαρχία (Β. Αιγαίο) και αυτά που περιήλθαν υπό ιταλική (Δωδεκάνησα).³

Στόχος μιας συμφωνίας όπως της Λωζάννης του 1923 που ορίζει εδαφικό καθεστώς μετά από έναν πόλεμο, είναι να καθορίσει νέα σύνορα και να αποδώσει εδάφη στα κράτη. Η συνθήκη με το σύνορο οριστικοποιεί συγκεκριμένη εδαφική κυριαρχία και στόχος είναι η σταθερότητα, η οριστικότητα και η μονιμότητα.⁴ Πρόκειται για μόνιμο (νοητό) σύνορο, το όριο των 3νμ από τις ασιατικές ακτές που καθορίζει την κυριαρχία επί όλων των ελληνικών νησιών, νησίδων και βράχων. Το αποτέλεσμα είναι μια νομική πραγματικότητα με αυτοτέλεια και δική του νομική ζωή και μονιμότητα ανεξαρτήτως της συνθήκης.⁵ Όπως χαρακτηριστικά διαπιστώνει το ΔΔΧ στην υπόθεση *Λιβύης/Τσαντ* (1994), η συνθήκη μπορεί να τερματιστεί χωρίς καθόλου να επηρεάσει τη συνέχεια και τη μονιμότητα του συνόρου.⁶ Δεν αμφισβητείται ότι η ισχύς των συνόρων και της κυριαρχίας που καθορίζουν είναι οριστική, μόνιμη, καθορίζει δια παντός την κυριαρχία των αντίστοιχων νησιωτικών εδαφών και δεν εξαρτάται από τη συνθήκη.

---

³ Βλ. Μαρία Τελαλιάν, «Οι Εδαφικές Διατάξεις των Συνθηκών Ειρήνης και Διεθνών Συμφωνιών που αφορούν την Κυριαρχία της Ελλάδας σε νησιά, νησίδες και βραχονησίδες της Ανατολικής Μεσογείου», στο Στ. Περράκης (επιμ.), *Διεθνές Δίκαιο και Διεθνής Πολιτική στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο*, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, 2021, 105 στη σελ. 109.

⁴ Βλ. Κων. Αντωνόπουλος, «Εδαφικές Διαφορές και Συνθήκη της Λωζάννης, Η Νομολογία Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων», στο Φ. Παζαρτζή, Κων. Αντωνόπουλος (επιμ.), *ό.π.*, 2014, σ. 187 στη σελ. 191.

⁵ Αυτά διατυπώθηκαν στην ελληνική επιστολή του Μαΐου 2022 προς τον ΓΓ/ΗΕ σε απάντηση της προηγούμενης τουρκικής. Letter from the Permanent Representative of Greece dated 25 May 2022 ([A/76/846-S/2022/432](#)).

⁶ Territorial Dispute (Libyan Arah Jamahiriya/Chad), Judgment, *I. C. J. Reports* 1994, σελ. 6, παρ. 72-73.

Η Τουρκία μηχανεύεται θεωρίες που οδηγούν σε «δημιουργικές ερμηνείες» και αποσκοπούν στην αμφισβήτηση της κυριαρχίας στρατηγικών νήσων ώστε να επιτύχει σχέδια αναθεώρησης ή νέων διεκδικήσεων ή να αποκλείσει την Ελλάδα να απαιτεί θαλάσσιες ζώνες με βάση τα νησιά. Παρά ταύτα η συνθήκη της Λωζάννης και η κατοχύρωση της κυριαρχίας είναι το νομικό εμπόδιο για τις τουρκικές αμφισβητήσεις. Πρόκειται για την περίφημη θεωρία περί «γκρίζων ζωνών»⁷ και εμπλουτίζεται οσημέραι με το σαθρό επιχείρημα ότι η αποστρατιωτικοποίηση, που κατά την Τουρκία είναι σε ισχύ και δεν τηρεί η Ελλάδα, αποτελεί όρο για την επιβεβαίωση της κυριαρχίας, θέτοντας το δίλημμα αποστρατιωτικοποίηση ή αμφισβήτηση κυριαρχίας.

Έτσι η καινούργια αντίληψη των πρωτοφανών επιχειρημάτων της ήταν για την ίδια αναγκαία, στηριγμένη αυτή τη φορά στο επίσης έωλο επιχείρημα της αποστρατιωτικοποίησης για να αμφισβητήσει την ελληνική κυριαρχία των μεγάλων νησιών. Όμως ο συμβατικός όσο και προσωρινός περιορισμός στην ανάπτυξη στρατευμάτων στα νησιά του ΒΑ Αιγαίου ουδόλως επηρεάζει το καθεστώς της κυριαρχίας που καθιερώθηκε με τη συνθήκη. Άλλωστε η Τουρκία εγείρει την παραβίαση της αποστρατιωτικοποίησης από το 1964, χωρίς ποτέ να έχει αμφισβητήσει την κυριαρχία τους. Αυτό αναδεικνύει συνεχή συναίνεση (*constant acquiescence*). Η χρονική διάρκεια υποδηλώνει αποδοχή ότι η κυριαρχία δεν τελεί υπό αίρεση.

Πάντως η Τουρκία είτε με τη θεωρία περί γκρίζων ζωνών, είτε με την αναβίωση της αποστρατιωτικοποίησης μετά από χειμέρια νάρκη ετών την ενεργοποιεί για να βάλει κατά της κυριαρχίας των νησιών και επινοεί τακτικές πιστεύοντας ότι με κάποια από αυτές θα τaráξει τα νερά και θα οδηγήσει σε αναθεώρηση της Λωζάννης.

---

⁷ Βλ. Αν. Στρατή, «Το Καθεστώς των Νήσων βάσει της Συνθήκης της Λωζάννης», στο Φ. Παζαρτζή, Κων. Αντωνόπουλος (επιμ.), *ό.π.*, 2014, σελ. 121 επ.

Η θεωρία των γκρίζων ζωνών με την επιχειρηματολογία ότι βράχοι και μικρές άγονες νησίδες που δεν κατονομάστηκαν στη συνθήκη της Λωζάννης είναι απροσδιόριστης κυριαρχίας, στηρίζεται επάνω σε ένα όχι τόσο χρήσιμο επιχείρημα για τις θαλάσσιες ζώνες, δεδομένου ότι οι βράχοι δεν υπολογίζονται ως σημεία βάσης σε οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ. Με τον τρόπο αυτό και με γεγονός ότι εν τω μεταξύ η Τουρκία έχει ήδη το 2019 συνάψει με τη Λιβύη μνημόνιο μιας παράνομης οριοθέτησης ΑΟΖ, και παράλληλα με την θεωρία της «Γαλάζιας Πατρίδας», επιχειρεί να ακυρώσει δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες σε Αν. Αιγαίο και Αν. Μεσόγειο.

Όμως ο ισχυρισμός περί κυριαρχίας υπό την αίρεση της αποστρατιωτικοποίησης που επιστρατεύτηκε μάλιστα ως νομικό επιχείρημα προς τούτο, αντιστρατεύεται άρδην το γράμμα και το πνεύμα της Λωζάννης, με την οποία επικυρώνεται μεταξύ όλων των συμβαλλομένων η άνευ όρων κυριαρχία που ήταν το ρυθμιζόμενο με τη συνθήκη. Διαφορετικά ένας τέτοιος όρος θα έπρεπε να προβλεπόταν ρητώς στη συνθήκη, σαφώς προσδιορισμένος και να προέκυπτε από μια ρητή αναφορά της δέσμευσης που εγκλείει για να αφορά την Ελλάδα.

Ούτε από τα πρακτικά της συνδιάσκεψης προκύπτει ότι τέθηκε τέτοια αίρεση. Το βάρος της απόδειξης ανήκει στην Τουρκία που την επικαλείται να παρουσιάσει τα αναγκαία αρχεία από τις εργασίες που οδήγησαν στην τελική υιοθέτηση της συνθήκης το 1923. Δεν έχει παρουσιάσει κάτι εκτός από σχετική τεκμηρίωση από τη συνδιάσκεψη του 1914 η οποία όμως δεν επαναλήφθηκε στη συνδιάσκεψη που κατέληξε στη συνθήκη ειρήνης του 1923. Συνεπώς η συνθήκη δεν αφήνει κανένα θαλάσσιο σχηματισμό, είτε νησί είτε νησίδα ή βράχο, σε καθεστώς *res nullius* ή απροσδιόριστης κυριαρχίας, ή σε κατάσταση διεκδίκησης.

Η προσέγγιση αυτή είτε ως θεωρία περί γκρίζων ζωνών, είτε διαμέσου της θεωρίας ότι η κυριαρχία επικυρώθηκε υπό τον όρο της διατήρησης της αποστρατιωτικοποίησης, αμφότερες είναι

προδήλως αβάσιμες με τη συνθήκη της Λωζάννης. Η Τουρκία ερμηνεύει τη συνθήκη με στόχο διαφορετικό από αυτό που ήθελαν οι συντάκτες της Λωζάννης. Και η ερμηνεία γίνεται αντίθετα με το γράμμα του δικαίου των συνθηκών να ερμηνεύονται δηλαδή οι συνθήκες με καλή πίστη και υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της συνθήκης, που ήταν η κατοχύρωση της εδαφικής κυριαρχίας του κάθε κράτους και η σταθερότητα.

Η Κυριαρχία ως πρόκριμα των θαλάσσιων ζωνών

Το θέμα της κυριαρχίας είναι μείζον διότι προσδιορίζει το δικαίωμα ηπειρωτικών ή νησιωτικών εδαφών σε θαλάσσιες ζώνες. Είναι μάλιστα σύνηθες ως πρακτική το ΔΔΧ ή άλλα δικαιοδοτικά όργανα να εξετάζουν προσφυγές με ερώτημα ποιες αρχές και κανόνες οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών ισχύουν για τη διμερή διαφορά, ξεκινώντας από το αρχικό στάδιο που τα μέρη θέτουν ως προκριματικό ζήτημα, το ερώτημα της διαπίστωσης της κυριαρχίας. Εν προκειμένω μπορούμε να αποσαφηνίσουμε και με τη λογική αυτή τίθεται σε αυτό το σημείο το σαφές της κυριαρχίας.

Οριοθέτηση και συνθήκη Λωζάννης

Εξαρχής να σημειώσουμε ότι η συνθήκη της Λωζάννης δεν προβλέπει σχετικά με οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών. Η μόνη έμμεση αναφορά προκύπτει από το νοητό σύνορο των 3νμ. που χωρίζει τις δύο εδαφικές κυριαρχίες.

Η Λωζάννη κατοχύρωσε την αδιαμφισβήτητη κυριαρχία των νησιών γεγονός που νομιμοποιεί τα απορρέοντα από την κυριαρχία δικαιώματα τους σε θαλάσσιες ζώνες της Ελλάδας. Με τις θαλάσσιες ζώνες καθορίζονται ανάλογα τα όρια εθνικής κυριαρχίας ή δικαιοδοσία σε αιγιαλίτιδα ζώνη, διαχωρίζοντας από τις περιοχές ανοικτής θάλασσας της ελεύθερης χρήσης. Αυτή είναι η γεωγραφία στο Αιγαίο μετά και την συνθήκη της

Λωζάννης και ιδιαίτερα μετά και τη συνθήκη των Παρισίων του 1947 με την διαδοχή της Ελλάδας στα Δωδεκάνησα.

Η συμφωνία Τουρκίας-Ιταλίας του 1932 για την οριοθέτηση του καθεστώτος κυριαρχίας νησιών και νησίδων πλησίον του Καστελορίζου από τη μια πλευρά και της νησίδας Καρά-Αντά της Τουρκίας από την άλλη, έχει σημασία. Σε συνέχεια της συμφωνίας μια τεχνική ομάδα ανέλαβε να οριοθετήσει το θαλάσσιο όριο μεταξύ Δωδεκανήσων και Τουρκικής ακτής. Με τη δεύτερη συμφωνία διαπρακτικού του *Process Verbal* της 28^{ης} Δεκεμβρίου του 1932 που ακολούθησε, οριοθετήθηκε το τμήμα εκείνο που αναφέραμε και καθορίστηκε το ζήτημα κυριαρχίας επί των νήσων και νησίδων ή βράχων της περιοχής. Πρόκειται για το σύνορο που επικαλέστηκε η Ελλάδα το 1996 επ' αφορμή της αμφισβήτησης από πλευράς Τουρκίας του βράχου Ίμια. Το σύνορο αυτό διανέμει κυριαρχία μεταξύ ελληνικών νησιών και ηπειρωτικής ακτής της Ανατολίας. Δεν αποτελεί θαλάσσιο σύνορο, όπως ρητά αναγνωρίστηκε με την ανταλλαγή επιστολών μετά την υιοθέτηση του σχετικού Πρωτοκόλλου.⁸ Επικυρώνει το καθεστώς κυριαρχίας της Ιταλίας όπως προβλέφθηκε στο άρθρο 15 της συνθήκης της Λωζάννης 1923.⁹

Η Ελλάδα εξ αρχής ακολούθησε τη διεθνή πρακτική της αιγιαλίτιδας ζώνης στο όριο των 3νμ -το βεληνεκές του πυροβόλου όπλου- το οποίο όριο επεξέτεινε στα 6νμ με τον αναγκαστικό νόμο 230/1936¹⁰ που θέσπισε η δικτατορική κυβέρνηση Ιωάννου Μεταξά, έχοντας παρακάμψει την αντίρρηση της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών.

Ακολουθεί τον κανόνα του άρθρου 12 της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την αιγιαλίτιδα ζώνη. Όπου η έκταση στα 6νμ δεν εξαντλείται, η οριοθέτηση πραγματοποιείται μονομερώς μέχρι τη

---

⁸ Βλ. Κρ. Ιωάννου, Αν. Στρατή, *Δίκαιο Θάλασσας*, Αθήνα Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σελ. 123.

⁹ Βλ. Μαρία Τελαλιάν, «Οι Εδαφικές Διατάξεις των Συνθηκών Ειρήνης και Διεθνών Συμφωνιών που αφορούν την Κυριαρχία της Ελλάδας σε νησιά, νησίδες και βραχονησίδες της Ανατολικής Μεσογείου», στο Στ. Περράκης (επιμ.), 2021, *ό.π.*, στη σελ. 113.

¹⁰ ΦΕΚ Α-450/13-10-1936

μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τις αντικείμενες ακτές. Από το 1936 η Ελλάδα διατηρεί το όριο των 6νμ στο Αιγαίο. Στο Ιόνιο η αιγιαλίτιδα ζώνη έχει επεκταθεί στα 12νμ.

Η νέα πραγματικότητα από τη δεκαετία του '70

Η δεκαετία του '60 χαρακτηρίζεται από το κύμα νέων κρατών στη διεθνή κοινότητα με τον τερματισμό της αποικιοκρατίας. Τα νέα κράτη του αναπτυσσόμενου κόσμου επέμεναν στην αλλαγή χρήσης των θαλάσσιων ζωνών, προσανατολισμένης στην εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων πόρων. Η αιγιαλίτιδα ζώνη και η υφαλοκρηπίδα παράλληλα με την ανοικτή θάλασσα ήταν οι παραδοσιακές θαλάσσιες ζώνες. Η αλλαγή ρυθμίσεων στις προηγούμενες συμβάσεις δικαίου της θάλασσας έφερνε νέες προοπτικές αλλά και προσδοκίες για τα παράκτια κράτη, που μαζί με την έκταση των νησιωτικών ακτών μπορούν να διεκδικούν διευρυμένη αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12νμ και την νεότευκτη ΑΟΖ κυριαρχικών δικαιωμάτων και δικαιοδοσίας. Η διάταξη του άρθρου 121 της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας του 1982 (ΣΔΘ'82) εξίσωσε τα νησιά με τα ηπειρωτικά εδάφη όσον αφορά τα δικαιώματα θαλασσίων ζωνών

Η ΣΔΘ'82 απαιτεί συμφωνία οριοθέτησης για την επίτευξη ευθύδικου αποτελέσματος. Μια έννοια που η νομολογία του Δικαστηρίου έχει επεξεργαστεί σε διακρατικές προσφυγές. Δεν έγινε ποτέ δυνατόν υπό αυτά τα δεδομένα να επιλυθεί αυτή η διμερής νομική διαφορά. Αντίθετα πρόσφατα το 2020 ο Τούρκος Πρόεδρος Ερντογάν αποκάλυψε την κρυφή ατζέντα του. Σε ένα κρεσέντο αμφισβητήσεων και αναμέτρησής του με τον ιδρυτή της Τουρκίας Μουσταφά Κεμάλ, τον επέκρινε, δηλώνοντας ότι παρέδωσε τα νησιά στην Ελλάδα και τώρα πρέπει να διαβουλευτεί μαζί της για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Και αφού δεν έγινε δυνατόν να αλλάξουν οι περιστάσεις, ο ίδιος

έθεσε τη βάση της αναθεώρησης με αιχμή την αμφισβήτηση της κυριαρχίας των νησιών.

Το διαμορφωνόμενο καθεστώς των θαλάσσιων ζωνών και τα οφέλη που θα προέκυπταν θα μετέβαλε υπέρ της Ελλάδας το ισοζύγιο στην άσκηση δικαιωμάτων σε θαλάσσιες ζώνες. Μια συγκυρία που συνέπεσε με την πρώτη εκδοχή διεκδικήσεων και αμφισβητήσεων εκ μέρους της Τουρκίας, να δικαιούνται τα νησιά υφαλοκρηπίδα καθώς και αιγιαλίτιδα ζώνη σε εύρος μέχρι τα 12νμ. Μια πραγματικότητα που θα άφηνε μεγάλο μερίδιο θάλασσας εθνικής κυριαρχίας στην Ελλάδα. Η διεύρυνση αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12νμ αποδίδει στην Ελλάδα 77% ζώνη εθνικής κυριαρχίας, έναντι 44,4% των 6νμ και μειώνει το ποσοστό ανοικτής θάλασσας σε 19,7% αντί 48,3% των 6νμ. και κατ' επέκταση την περιοχή του βυθού προς οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας. Την πραγματικότητα αυτήν η Τουρκία αντιμάχεται με το *casus belli* για να διατηρηθεί η αιγιαλίτιδα ζώνη στο όριο των 6νμ προκειμένου να διαβουλευθεί την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας.

Περιοχές πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης συνιστούν ανοικτή θάλασσα. Ο βυθός της οποίας αποτελεί για την περίπτωση του Αιγαίου υφαλοκρηπίδα προς οριοθέτηση για τον καθορισμό περιοχών για αποκλειστική άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων.

Η νομική διαφορά για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας

Η νομική διαφορά ως προς την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας των νησιών συνεχίζει να υπάρχει σε εκκρεμότητα από το 1973 όταν στην Τουρκική Εφημερίδα Κυβέρνησης δημοσιεύθηκαν άδειες εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε περιοχές στο ΒΑ Αιγαίο. Στις ίδιες περιοχές η Ελλάδα διεκδικούσε υφαλοκρηπίδα βάσει μονομερούς οριοθέτησης με μέθοδο τη μέση γραμμή μεταξύ των νησιών και των ασιατικών ακτών που ήταν σύμφωνη με τη σύμβαση της Γενεύης του 1958, αλλά δεν δέσμευε την Τουρκία.

Η Τουρκία αντίθετα προέκρινε οριοθέτηση μεταξύ των αντικείμενων ηπειρωτικών ακτών ενθυλακώνοντας τα νησιά.

Στην τεταμένη κατάσταση που αιωρούντο οι σχέσεις των δύο κρατών λόγω και της εισβολής στην Κύπρο, στα 1975-1980 οι δύο πρωθυπουργοί Ελλάδας και Τουρκίας διαπραγματεύονταν εφ' όλης της ύλης και όσον αφορά στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου ο στόχος ήταν να παραπεμφθεί προς διευθέτηση στο ΔΔΧ.¹¹ Τα νησιά αναδείχθηκαν το ακανθώδες ζήτημα της οριοθέτησης.

Ήδη από τότε και από της ισχύος της ΣΔΘ'82 το ΔΔΧ έχει δείξει τι κατεύθυνση ακολουθεί ως προς την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Στο επίκεντρο κάθε οριοθέτησης τίθεται το ερώτημα ποια είναι η μεταχείριση των νησιών και της επήρειας που παράγουν. Η ασυμφωνία επί της διαπραγμάτευσης θα έκανε ευχής έργο την παραπομπή. Εάν συμφωνείτο παραπομπή η απόφαση του Δικαστηρίου θα ήταν τελεσίδικη και δεσμευτική.¹²

Επειδή στο Αιγαίο η εξάντληση του ορίου της υφαλοκρηπίδας στα 200νμ δεν είναι εφικτή λόγω της γεωγραφικής στενότητας τόσο στο Αιγαίο όσο και στην Αν. Μεσόγειο, η οριοθέτηση με συμφωνία ή δικαστική απόφαση με τα όμορα κράτη είναι υποχρεωτική.

Το ζητούμενο από τη δεκαετία του '70 είναι η επίλυση δικαστικώς. Η μονομερής παραπομπή της Ελλάδος το 1976 δεν έγινε δεκτή λόγω έλλειψης αρμοδιότητας του ΔΔΧ επειδή δεν συναινεί στην παραπομπή η Τουρκία.¹³ Η οποία δεν έχει προσχωρήσει στην προαιρετική ρήτρα υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του Διεθνούς Δικαστηρίου. Ούτε συναίνεσή της

---

¹¹ Βλ. Χρ. Ροζάκης, *Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις και το Δίκαιο της Θάλασσας*, Αθήνα, εκδ. Πόλις, 2021, σελ. 39 επ.

¹² Διεξοδική ανάλυση βλ. Χρήστος Ροζάκης, «Το Διεθνές Νομικό Καθεστώς του Αιγαίου και η Ελληνοτουρκική Κρίση, Τα Διμερή και τα Διεθνή Θεσμικά Ζητήματα», στο Αλέξης Αλεξανδρής, Θάνος Βερέμης, Πάνος Καζάκος, Βαγγέλης Κουφουδάκης, Χρήστος Ροζάκης, Γιώργος Τσιτσόπουλος, *Οι Ελληνοτουρκικές σχέσεις 1923-1987*, Αθήνα, εκδ. Γνώση, 1988, σελ. 269 επ.

¹³ Βλ. Εμμ. Ρούκουνα, «Η Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου 40 Χρόνια μετά τη Χάγη, Ένας Αναστοχασμός», στο Στ. Περράκης (επιμ.), *ό.π.*, 2021, σελ. 19 επ.

προέκυπτε είτε από τα κοινά ανακοινωθέντα της δεκαετίας του '70, είτε από ρήτρα διαιτησίας σε προηγούμενη συμφωνία λόγω ελληνικής επιφύλαξης. Η μόνη φάση για να δρομολογείτο η οριοθέτηση προς επίλυση πρώτα με διαπραγμάτευση και προοπτικά με παραπομπή στη διεθνή δικαιοσύνη, ήταν ο οδικός χάρτης των Συμπερασμάτων του Ελσίνκι του Δεκεμβρίου 1999.

Με τα συμπεράσματα κορυφής της ΕΕ του 1999, η Τουρκία επιλεγόταν ως υποψήφια να ανοίξει η ενταξιακή διαδικασία ως τα τέλη του 2004. Μέχρι τότε θα έπρεπε να είχε επιλύσει τις διασυνοριακές διαφορές της με χώρες μέλη, δηλαδή σιωπηρά εννοώντας ότι θα επιλύσει τις διαφορές της με την Ελλάδα. Εάν μέχρι το τέλος του 2004 δεν είχαν επιλυθεί οι εκκρεμείς διαφορές, τότε οι δύο χώρες θα έπρεπε να έχουν συνάψει συνυποσχετικό προσφυγής στη διεθνή δικαιοσύνη.¹⁴

Προς τούτο οι πρώτες άτυπες επαφές ξεκίνησαν αμέσως το 2000 μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, μια εμπιστευτική άκρως διερευνητική διαδικασία προθέσεων και συμπτώσεων ως προς τα βήματα. Πρώτο βήμα μετά από τις αρχικές αυτές συναντήσεις ήταν η έναρξη διερευνητικών επαφών, ήτοι συνομιλίες σε υψηλό επίπεδο, μεταξύ των ΓΓ των ΥΠΕΞ Ελλάδας και Τουρκίας με την συμμετοχή και ενός εμπειρογνώμονα από κάθε αντιπροσωπεία.¹⁵ Οι διερευνητικές συνομιλίες αποφασίστηκαν αφού υπήρξε ακρόαση ενώπιον της Ελληνικής Βουλής τον Μάρτιο 2002. Σε αυτή τη φάση οι συναντήσεις θα ήταν άτυπες χωρίς να προκύπτουν δεσμεύσεις, με στόχο την κατάρτιση της ημερήσιας διάταξης θεμάτων τα οποία θα ήταν το αντικείμενο της επίσημης διαπραγμάτευσης.¹⁶

Στο κοινό ανακοινωθέν το οποίο θα συντασσόταν μεταξύ των αντιπροσωπειών και θα υιοθετούταν από τους ΥΠΕΞ θα οριζόταν

---

¹⁴ Βλ. Χρ. Ροζάκης, «Στον Προθάλαμο του Ελσίνκι», στο Π. Τσάκωνας (επιμ.), *Η Στρατηγική του Ελσίνκι, 20+1 Χρόνια Μετά*, Αθήνα, Ι. Σιδέρης 2021, σελ. 159 επ.

¹⁵ Βλ. Χρ. Ροζάκης, *ό.π.*, 2021 (Πόλις), σελ. 49, 83 και 97.

¹⁶ Διαφορετική άποψη βλ. Άγγ. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, Αθήνα, Πατάκης, 2015, σελ. 576-579.

η εντολή της έναρξης διαπραγμάτευσης με την ημερήσια διάταξη που θα είχε συμφωνηθεί στη διερεύνηση. Η διερευνητική επαφή έχει στόχο μέσα από ανταλλαγή απόψεων και πειθώ, να διαμορφώσει την ατζέντα της διαπραγμάτευσης. Δεν είναι εύκολος δρόμος, ειδικότερα για μια χρόνια εκκρεμότητα που όσο διαρκεί προσθέτει διαφορές. Η Τουρκία από τις πρώτες διερευνητικές συνομιλίες το 2002-2003 έθετε στο τραπέζι και γκρίζες ζώνες και αποστρατιωτικοποίηση και ο διάλογος συνεχιζόταν χωρίς να σημαίνει αποδοχή. Τουναντίον με δημιουργική αντίληψη τα θέματα περιορίστηκαν στο μείζον και ακανθώδες διακύβευμα: την υφαλοκρηπίδα και συναφώς την ΑΟΖ. Η διαπραγμάτευση προϋπέθετε την οριστικοποίηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης και εάν δεν κατέληγε προβλεπόταν η δυνατότητα παραπομπής με συνυποσχετικό στη διεθνή δικαιοσύνη.¹⁷

Η οριστικοποίηση της αιγιαλίτιδας ζώνης σε μια διαφοροποιημένου εύρους έκτασή της μπορούσε να εξυπηρετήσει τόσο την ελεύθερη ναυσιπλοΐα, όσο και την περιοχή ανοικτής θάλασσας για οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας. Ίσως συνεπαγόταν και την προσαρμογή στο νέο εύρος και του αντίστοιχου εθνικού εναερίου χώρου. Εφόσον μάλιστα με το οριστικό εύρος η τουρκική πλευρά συμμετείχε στη διαδικασία, θα σήμαινε ότι στην πράξη θα είχε αρθεί το περιβόητο *casus belli*. Η προσπάθεια δεν ολοκληρώθηκε, διότι δεν θεσπίστηκε δια νόμου -ενώ ήταν δυνατόν και με προεδρικό διάταγμα- το οριστικό διαφοροποιημένο εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης λόγω επερχόμενων εθνικών εκλογών, εκτιμώντας ότι η επόμενη κυβέρνηση θα συνέχιζε τη διαδικασία διευθέτησης.

Τέλη του 2004 που ήταν το ορόσημο της επίλυσης, η Τουρκία έλαβε το πράσινο φως να ανοίξει η ενταξιακή διαδικασία χωρίς να έχει τηρηθεί από την κυβέρνηση που αναδείχθηκε ο οδικός

---

¹⁷ Επί του θέματος, βλ. Π. Λιάκουρας, «Οι Διερευνητικές Επαφές, Μια Περιήγηση στον Χρόνο», στο Π. Τσάκωνας (επιμ.), *ό.π.*, 2021, σελ. 207 επ.

χάρτης ως όρος που θα οδηγούσε με ακρίβεια στην παραπομπή στη διεθνή δικαιοσύνη, όπως είχε προβλεφθεί.¹⁸ Ο κύκλος των διερευνητικών με παλινωδίες δεν έχει ολοκληρωθεί. Τέτοια ευκαιρία επίλυσης δεν παρουσιάστηκε έκτοτε, με μια εξαίρεση το 2010, αλλά πάλι χωρίς ολοκλήρωση λόγω της δημοσιονομικής κρίσης.

Στις διερευνητικές -κατά κανόνα άτυπες- επαφές τίποτε δεν δεσμεύει εάν δεν συμφωνηθεί και βέβαια καμία κυβέρνηση δεν θα δεχόταν διαπραγμάτευση σε ό,τι δεν συμφωνεί. Ο διάλογος είναι μέσο ανταλλαγής απόψεων, προσυμφωνία της ατζέντας διαπραγμάτευσης, δεν συνεπάγεται αποδοχή των απόψεων που ακούει από την άλλη πλευρά. Η κατάληξη σε αμοιβαία επωφελή συμφωνία μετά από διαπραγμάτευση θα αποτελεί την ελεύθερη βούληση. Από την άλλη πλευρά είναι υποχρεωτικός ο διάλογος για την επίλυση διενέξεων και την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ.

Η Ελλάδα δεν έχει επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη στο Αιγαίο. Ούτε η απαραίτητη συμφωνία για την κατοχύρωση των κυριαρχικών δικαιωμάτων υφαλοκρηπίδας έχει συντελεστεί. Τυχόν κατάθεση συντεταγμένων που προωθείται στο δημόσιο διάλογο δεν εξομοιώνεται με οριοθέτηση, όπως προβλέπεται στη ΣΔΘ'82. Ούτε ο νόμος 4001/2011¹⁹ -γνωστός ως νόμος Μανιάτη- με τον οποίο στο άρθρο 156 ορίζονται τα όρια των διεκδικήσεων,²⁰ δηλαδή μέχρι εκείνο το σημείο που η Ελλάδα θεωρεί ότι εκτείνονται οι διεκδικήσεις της, ελλείψει οριοθέτησης με συμφωνία εξομοιώνεται με οριοθέτηση, όπως την προβλέπει η ΣΔΘ'82 στα άρθρα 74(1)/83(1). Στο εγχείρημα αδειοδότησης με βάση το νόμο αυτό των περιοχών ενδιαφέροντός της αντέδρασε το 2019 η Λιβύη. Ούτε ο νόμος μπορεί μονομερώς να κατοχυρώσει διεθνώς τα κυριαρχικά δικαιώματα, ειδικότερα εάν

---

¹⁸ Βλ. Π. Τσάκωνας, «Στρατηγική του Ελσίνκι, Εκπόνηση, Υλοποίηση, Εγκατάλειψη, Αναζήτηση», στο Π. Τσάκωνας, *ό.π.*, 2021, σελ. 11 επ.

¹⁹ «Λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου. Για Έρευνα Παραγωγή και Δίκτυα Μεταφοράς Υδρογονανθράκων και Άλλες Ρυθμίσεις», στο ΦΕΚ Α 179/22.8.21.

²⁰ Το συγκεκριμένο άρθρο μαζί με το νόμο έχει κατατεθεί στη Γενική Γραμματεία των ΗΕ.

υπάρχει αντίρρηση. Η οριοθέτηση θα προέλθει από τη συμφωνία με την οποία το κάθε συμβαλλόμενο κράτος θα κατοχυρώσει τα δικαιώματα του στις περιοχές τις οποίες η συμφωνία θα έχει καθιερώσει ως αποκλειστικές.²¹ Το ερώτημα εάν ελλείψει συμφωνίας οριοθέτησης επιτρέπεται μονομερής ενέργεια, αυτό το απαντά σαφέστατα η νομολογία.

Οριοθετήσεις θαλασσίων ζωνών

Αρχή με την αιγιαλίτιδα ζώνη και τα σημεία βάσης

Βασική παράμετρος των οριοθετήσεων είναι τα σημεία βάσης. Από αυτά τα σημεία μετριέται η πρώτη κατά σειρά θαλάσσια ζώνη η αιγιαλίτιδα και από την ίδια βάση μετριέται κάθε άλλη θαλάσσια ζώνη υποκείμενη σε οριοθέτηση, ήτοι η υφαλοκρηπίδα και η αποκλειστική οικονομική ζώνη. Μια μέθοδος είναι αυτή της φυσικής ακτογραμμής ή των κανονικών γραμμών βάσης.²²

Άλλη μέθοδος που εναλλακτικά μπορεί να θεσπίσει το παράκτιο κράτος είναι η χάραξη ευθειών γραμμών βάσης, από όπου θα μετριέται η αιγιαλίτιδα ζώνη και η υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ. Είναι η χάραξη νοητών γραμμών που ενώνουν σημεία της ακτογραμμής όπου υπάρχουν έντονες εσοχές ή συστάδα νησιών έμπροσθεν των ακτών. Η χάραξη αυτή μετατοπίζει την γραμμή από την οποία αρχίζει η μέτρηση των θαλασσίων ζωνών.²³ Η Ελλάδα παρότι γεωγραφικά πλειοδοτεί σε συνθήκες ακτών με τις έντονες εσοχές (“δαντελωτές ακτές”) δεν έχει χαράξει ευθείες γραμμές στο Αιγαίο είτε σε ηπειρωτικό, είτε σε νησιωτικό έδαφος. Στο Ιόνιο πέλαγος η αιγιαλίτιδα ζώνη έχει επεκταθεί στα 12nm μετά την χάραξη ευθειών γραμμών βάσης και το κλείσιμο των κόλπων.

---

²¹ Βλ. Χρ. Ροζάκης, *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο*, Αθήνα, Παπαζήση, 2013, σελ. 37.

²² Στον υπολογισμό με την μέθοδο της φυσικής ακτογραμμής η μέτρηση ξεκινά από την κατωτάτη ρηχία (low-water line) περιμετρικά των ακτών.

²³ Τους όρους χάραξης προβλέπει η ΣΔΘ'82 στο άρθρο 7, οι ευθείες γραμμές βάσης πρέπει να θεσπισθούν μονομερώς με εσωτερική νομοθεσία η οποία μαζί με τις συντεταγμένες της χάραξης πρέπει να τύχουν της δέουσας δημοσιότητας και να κατατεθούν στη ΓΓ/ΗΕ και την DOALOS. Οι ευθείες γραμμές πρέπει να ακολουθούν τους κανόνες της ΣΔΘ'82,²³ διαφορετικά μπορεί να αμφισβητηθούν από κράτη χρήστες ή κράτη με τα οποία θα γίνει οριοθέτηση και με πιθανότητα να μην είναι αντιτάξιμη έναντι τους.

Ποια είναι η κατάσταση οροθετήσεων των θαλασσιών ζωνών.

Στην αιγιαλίτιδα ζώνη το παράκτιο κράτος απολαμβάνει κυριαρχία, στην επιφάνεια, στη θαλάσσια στήλη, στον βυθό και στο υπέδαφος, καθώς και στον υπερκείμενο εθνικό εναέριο χώρο.

Στο άρθρο 3 της ΣΔΘ'82 θεσπίζεται το όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης το οποίο εκτείνεται μέχρι τα 12νμ από τα σημεία βάσης. Στην πλειοψηφία τους τα παράκτια κράτη έχουν επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη στο μέγιστο εύρος ακόμη και πριν από την έναρξη ισχύος της ΣΔΘ'82, καθιερώνοντας το ως εθιμικό με δεσμευτική ισχύ *erga omnes*.²⁴

Από τη διατύπωση του άρθρου 3, προκύπτει ότι δεν υπάρχει υποχρέωση επέκτασης στα 12νμ. Όπως παρατηρείται, «τα παράκτια κράτη μπορεί να αποφασίσουν να επεκτείνουν σταδιακά την αιγιαλίτιδα ζώνη τους ή μπορεί να χρησιμοποιήσουν διαφορετικά τμήματα των ακτών τους». Δεν απαγορεύονται παραλλαγές διαφοροποιημένου εύρους διαφορετικά από διαφορετικά σημεία βάσης. Είναι θέμα κυρίαρχης διακριτικής ευχέρειας των κρατών να αποφασίζουν το εύρος εντός του ορίου των 12νμ.²⁵ Η διαφοροποίηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να συγχέεται με την αποδοχή της αντίληψης των άλλων κρατών για τη ευθυδικία στην οριοθέτηση, όπως η Τουρκία ισχυρίζεται με λογική ευθυδικίας²⁶ ότι στο Αιγαίο, επειδή είναι ημίκλειστη

---

²⁴ Οι Η.Π.Α. έχουν θεσπίσει χωρική θάλασσα 12νμ σύμφωνα με την ΣΔΘ'82, αν και δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος σε αυτήν, υιοθετώντας τον ήδη καθιερωμένο εθιμικό χαρακτήρα της διάταξης.

²⁵ Βλ. Ευθ. Παπασταυρίδης, «Οι Ελληνοτουρκικές Διαφορές στο Θαλάσσιο Χώρο από την Οπτική του Διεθνούς Δικαίου», στο ΕΛΙΑΜΕΠ, Policy Paper, #36/2020, σελ. 13 επ.

²⁶ Βλέπε Jon Van Dyke, "An Analysis of the Aegean Disputes under International Law", 36 *Ocean Development & International Law* 36-117, 2005, σ. 83-85. Η Τουρκία έχει εκδώσει το νόμο 2674 του 1982 σύμφωνα με τον οποίο οι θαλάσσιες ζώνες οριοθετούνται βάσει αρχών ευθυδικίας. Ο νόμος αυτός επαναλαμβάνει το σχέδιο που υποβλήθηκε στην τρίτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Ωστόσο, τα επιχειρήματα αυτά δεν υποστηρίχθηκαν από τη Διάσκεψη και καμία άλλη μέθοδος οριοθέτησης ή συμφωνίας για τις ημίκλειστες θάλασσες από εκείνη που προβλέπεται στο άρθρο 15 της UNCLOS δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Η συνεργασία κρατών σε ημίκλειστες θάλασσες του άρθρου 123 της ΣΔΘ'82 δεν περιλαμβάνει οριοθέτηση αιγιαλίτιδας ζώνης.

θάλασσα,²⁷ η Ελλάδα πρέπει να έχει μειωμένο εύρος 3νμ αιγιαλίτιδας ζώνης.²⁸

Η Τουρκία παραμένει επίμονος αντιρρησίας στην ανάπτυξη του εθιμικού διεθνούς δικαίου όσον αφορά στο δικαίωμα επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12νμ, όριο παρόλα αυτά που επεξέτεινε στη Μαύρη Θάλασσα και στην Αν. Μεσόγειο. Αυτό μπορεί να συνιστά προφανή αποδοχή του εθιμικού κανόνα όσον αφορά στο εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης.²⁹

Το ΔΔΧ έχει τονίσει ότι κάθε νησί ανεξαρτήτως μεγέθους δικαιούται αιγιαλίτιδα ζώνη μέχρι 12νμ, η οποία θεσπισμένη δεν επηρεάζεται από την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας που ακολουθεί, ούτε από επικαλύψεις διεκδικήσεων υφαλοκρηπίδας τρίτων κρατών, διότι η κυριαρχία της αιγιαλίτιδας προηγείται. Την άποψη περί 3νμ αιγιαλίτιδας σε περιοχές στενότητας που προωθούσε και η Τουρκία, έχει πανηγυρικά απορρίψει το ΔΔΧ.³⁰

Η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης προβλέπεται στο άρθρο 15 της ΣΔΘ'82, όπου οι ακτές δύο κρατών είναι αντικείμενες ή παρακείμενες, κανένα από τα δύο δεν έχει δικαίωμα εφόσον δεν υπάρχει διαφορετική συμφωνία, να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη του πέραν της μέσης γραμμής/ίσης απόστασης κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα πλησιέστερα σημεία βάσης από τα οποία μετριέται η ζώνη. Εκτός εάν τα κράτη συμφωνήσουν κάτι διαφορετικό και εκτός εάν είναι απαραίτητο να οριοθετηθεί η αιγιαλίτιδα ζώνη με διαφορετικό τρόπο, λόγω ιστορικού τίτλου ή άλλων ειδικών περιστάσεων.

Στο Αιγαίο το όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης είναι κρίσιμο, διότι καθορίζει το εύρος της ανοικτής θάλασσας προς οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας, ενώ στην Αν. Μεσόγειο δεν τίθεται τέτοιο

---

²⁷ Κατά τη διάρκεια της τρίτης Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, η Τουρκία υποστήριξε ότι η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης πραγματοποιείται με συμφωνία και αρχές ευθυδικίας παρόμοιες με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας που εφαρμόζεται στα χωρικά ύδατα μεταξύ των δύο χωρών.

²⁸ Βλέπε Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, *ό.π.*, σ. 14.

²⁹ Βλέπε Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, *ό.π.*, σ. 16.

³⁰ Βλέπε Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, *ό.π.*, σ. 11.

δίλημμα. Εάν επεκταθεί η αιγιαλίτιδα ζώνη περιορίζεται αναλόγως η ανοικτή θάλασσα ο βυθός της οποίας μετά το εξωτερικό όριο του βυθού της αιγιαλίτιδας ζώνης είναι υφαλοκρηπίδα.

Εάν ακολουθήσει κανείς τη νομολογία του ΔΔΧ, ιδιαίτερα την υπόθεση *Qatar/Bahrain* του 2001, μετά την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας είτε με συμφωνία είτε με δικαστική απόφαση δεν επιτρέπεται η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης. Η *ratio* πίσω από μια τέτοια ρήση είναι να αποφευχθεί η καταπάτηση (*encroachment*) της υφαλοκρηπίδας στην περίπτωση που περιέλθει στο έτερο κράτος μετά την οριοθέτησή της.

Αυτό μας οδηγεί σε μια πολιτική επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης πριν ξεκινήσουμε διαπραγματεύσεις για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Αυτό το προκαταρκτικό βήμα θα καθορίσει τις πιθανές περιοχές σε ποσοστά ανοικτής θάλασσας που διατίθενται για ναυσιπλοΐα και για κατανομή περιοχών υφαλοκρηπίδας. Επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12νμ μειώνει δραματικά την ανοικτή θάλασσα και συνεπώς τη δυνατότητα και προσδοκία οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας με την Τουρκία. Η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης αποτελεί μονομερή νομική πράξη και για τις δύο χώρες. Στρατηγική της χώρας είναι να επιλέξει ανάμεσα σε επέκταση στα 12νμ αιγιαλίτιδας ζώνης ή οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας που είναι το υψηλό δικακύβευμα της Άγκυρας, που το αποδεικνύει η σειρά επεισοδίων που έχουν συμβεί, εξαιτίας της έλλειψης οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας.³¹ Η επέκτασή της είναι κυβερνητική πράξη και το εύρος που θα επιλέξει με στρατηγική είτε ομοιόμορφο, είτε διαφοροποιημένο αναλόγως των σημείων βάσης που επιλέξει, αλλού 12 και αλλού μειωμένου εύρους ή κυμαινόμενου, ή ακόμη να διατηρηθεί στα 6νμ, όπου η επέκταση επηρεάζει την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας, συνιστά διακριτική κυρίαρχη

---

³¹ Βλ. Αλέξης Ηρακλείδης, *Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειος, 50+1 Όψεις των Ελληνοτουρκικών Διενέξεων*, Αθήνα, εκδ. Θεμέλιο, 2020, σελ. 38 επ., και Ευ. Βενιζέλος, *Οριοθέτηση Θαλασσιών Ζωνών και Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, Αθήνα, Παπαδόπουλος, 2020, σελ. 161 επ. και 174 επ.

ευχέρεια του κράτους, μη υποκείμενη σε δικαστικό έλεγχο, ως *act of state*.

Τα νησιά

Σύμφωνα με το άρθρο 121 όπως διατυπώνεται στην παράγραφο (2) τα νησιά εξομοιώνονται με τα ηπειρωτικά εδάφη όσον αφορά στην διεκδίκηση όλων των θαλασσιών ζωνών και υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ. Εξαίρεση διατυπώνεται στην παράγραφο (3) σε σχέση με τους βράχους, οι οποίοι δικαιούνται μόνο αιγιαλίτιδα και συνορεύουσα ζώνη.³² Το άρθρο 121 αντανακλά εθιμικό δίκαιο, δεσμευτικό *erga omnes*.

Το Διαιτητικό Δικαστήριο στην υπόθεση της Νότιας Σινικής Θάλασσας (2016) ερμήνευσε διασταλτικά την διάταξη του 121(3) όσον αφορά τη διαβίωση και οικονομική αυτάρκεια κάθε τέτοιου θαλάσσιου σχηματισμού (*maritime feature*), θέτοντας κριτήρια με τα οποία το τεκμήριο γίνεται μαχητό για τον αποχαρακτηρισμό ώστε να μπορούσε να εκληφθεί ως νησί.³³

Η διεκδίκηση των νησιών σε υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ, όπως το προβλέπει η ΣΔΘ'82 είναι ένα θέμα παρά τις περί του αντιθέτου απόψεις της Τουρκίας. Είναι διαφορετικό το ζήτημα που αναδεικνύεται κατά την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ, όπου εξετάζεται ο βαθμός επήρειας που παράγουν τα νησιά, είτε στο στάδιο των σχετικών ακτών είτε στο στάδιο των σχετικών παραγόντων, κατά πόσο επηρεάζει το ευθύδικο αποτέλεσμα.³⁴ Αυτό δεν σημαίνει ότι εξ ορισμού το νησί στερείται διεκδικήσεων του (*entitlements*) σε υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ.

Ομοίως να σημειωθεί ότι αυτό το νομολογιακό κεκτημένο, δηλαδή πως υπολογίζει το κάθε νησί με βάση τη γεωγραφία του

---

³² Βλ. B. Oxman, "On Rocks and Maritime delimitation", στο M. Arsanjani, J. K. Cogan, R. Sloane, S. Weissner, *Looking to the Future, Essays on International Law in Honor of W. Michael Reisman*, Leiden - Boston, 2011, Martinus Nijhoff, σελ. 893 επ.

³³ Βλ Π. Λιάκουρας, «Νότια Σινική Θάλασσα: Χρήσιμες αντανακλαστικές Διδαχές μιας Διεθνούς Διαιτητικής Απόφασης», στο Στ. Περράκης (επιμ.), *ό.π.*, 2021, σελ. 151 επ.

³⁴ *Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica/Nicaragua), Judgment, ICJ Reports 2018*, παρ. 202.

και δεδομένου ότι κάθε οριοθέτηση είναι διαφορετική, δεν επηρεάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο το καθεστώς κυριαρχίας το οποίο έχει κατοχυρωθεί, εν προκειμένω με τη συνθήκη της Λωζάννης. Τυχαινει στο δημόσιο διάλογο να συγχέεται η μειωμένη επήρεια με έλλειψη κυριαρχίας. Αυτές είναι εξ ορισμού επικίνδυνες αναγνώσεις. Εξίσου να υπογραμμιστεί ότι τυχόν διεκδικήσεις υφαλοκρηπίδας από τρίτες χώρες δεν προκαλούν επικαλύψεις με ζώνες κυριαρχίας όπως είναι η αιγιαλίτιδα ζώνη. Σύμφωνα με τη νομολογία, η κυριαρχία όπως εκδηλώνεται στη θάλασσα με την αιγιαλίτιδα ζώνη, προηγείται του κυριαρχικού δικαιώματος της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ.

Οριοθέτηση των νησιών δεν έχει επισυμβεί μεταπολεμικά στο Αιγαίο ούτε έχει επεκταθεί το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης που θα ήταν αφετηρία για την εν λόγω οριοθέτηση. Δεν είναι μόνο το *casus belli* ο λόγος. Αύξηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης μειώνει το αντίστοιχο της υφαλοκρηπίδας προς οριοθέτηση.

Εφαρμοστέο δίκαιο για τις οριοθετήσεις υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ

Με τις ταυτόσημες διατάξεις των άρθρων 83(1)/74(1) που αντανακλούν εθνικό δίκαιο, προβλέπεται ότι η οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ, αντίστοιχα, πραγματοποιείται με συμφωνία μεταξύ των αντικείμενων/παρακείμενων κρατών με βάση το διεθνές δίκαιο, όπως αυτό διατυπώνεται στο άρθρο 38 του Χάρτη του ΔΔΧ για να επιτευχθεί ευθύδικο αποτέλεσμα.

Είναι μια ασαφής διάταξη την οποία έχουν εμπλουτίσει και αποσαφηνίσει με το νομολογιακό κεκτημένο τους που επεξεργάστηκαν το ΔΔΧ, το Δικαστήριο Δικαίου Θάλασσας (ITLOS) και λοιπά Διαιτητικά Δικαστήρια. Το άρθρο 38 του Χάρτη του ΔΔΧ στο οποίο η διάταξη παραπέμπει ως εφαρμοστέο δίκαιο είναι οι πηγές του διεθνούς δικαίου, ήτοι το έθιμο που το Δικαστήριο συνήθως εφαρμόζει, όταν ένα από τα δύο ή και τα δύο κράτη δεν είναι μέρη στη ΣΔΘ'82. Παραπέμπει στη σύμβαση ως πηγή, που εάν δεν επαναφέρεται στη ΣΔΘ'82, είναι ίσως και η

κρατική πρακτική, ήτοι οι συμφωνίες οριοθέτησης. Οι γενικές αρχές και η νομολογία είναι εφαρμοστέο δίκαιο τουλάχιστον για τα διεθνή δικαστήρια.

Να σημειωθεί ότι η νομολογία δεν έχει τύχει της απόλυτης αποδοχής της κρατικής πρακτικής. Εν τούτοις και λόγω της ασάφειας της συμβατικής διάταξης το ΔΔΧ έχει διαμορφώσει μια μεθοδολογία δια της νομολογίας που είναι πιο αντικειμενική και προβλεπτή, διαμορφώνοντας επαρκούς ακρίβειας αρχές και κανόνες οριοθέτησης, που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν σε κάθε ειδικότερη υπόθεση, έχοντας παράλληλα όλα τα χαρακτηριστικά ενός γενικού και αφηρημένου κανόνα.³⁵

Διευκρινίσεις

Να διευκρινίσουμε τη σύμπλευση των δύο ζωνών υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, για να λυθεί η όποια σύγχυση έχει ενσκήψει στο δικό μας δημόσιο διάλογο. Όπως επισημαίνει το ΔΔΧ στην υπόθεση *Λιβύη/Μάλτας* το 1985,³⁶ δεν νοείται οριοθέτηση ΑΟΖ χωρίς σε αυτήν να περιλαμβάνεται -αλλά δεν απορροφάται- και η υφαλοκρηπίδα· ενώ αντίθετα στην οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας δεν περιλαμβάνεται και ΑΟΖ. Ούτε επίσης απαιτείται ΑΟΖ για την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Αρκεί ο θεσμός της υφαλοκρηπίδας. Η ΑΟΖ συμπληρώνει το πακέτο των αρμοδιοτήτων στη θαλάσσια στήλη. Ακόμη κι όταν συμφωνείται οριοθέτηση ΑΟΖ, η έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων πραγματοποιούνται σύμφωνα με το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, κατά το άρθρο 56(3) ΣΔΘ'82.³⁷

Επιπλέον μια ακόμη διευκρίνιση: η ΑΟΖ πρέπει με κάποιο τρόπο να δηλωθεί, όπως τονίζει το ΔΔΧ πάλι στην υπόθεση

---

³⁵ Βλ. Robin Churchill, Vaughan Lowe, Amy Sander, *The Law of the Sea*, Manchester University Press, fourth edition, 2022, σελ. 330.

³⁶ Case Concerning the Continental Shelf, *Libyan Arab Jamahiriya v. Malta*, *ICJ Reports*, Judgement of 3d June 1985, σελ. 33, παρ. 33-34.

³⁷ Βλ. και Χρ. Ροζάκης, *ό.π.*, 2013, σελ. 17.

Λιβύη/Μάλτας (1985). Υπάρχει και πάλι σύγχυση περί αυτού, ότι πρώτα πρέπει να κηρυχθεί μονομερώς και μετά να οριοθετηθεί με συμφωνία. Η ανακήρυξη μπορεί να είναι μονομερής, δεν επιφέρει όμως αυτόματα την άσκηση δικαιωμάτων, διότι απαιτείται προηγουμένως οριοθέτηση με συμφωνία στην περίπτωση γεωγραφικής στενότητας. Μάλιστα η ανακήρυξη εάν τύχει αντίρρησης δημιουργεί διαφορά· και η ανακήρυξη παγώνει μέχρι να οριοθετηθεί με συμφωνία ή δικαστική απόφαση η περιοχή άσκησης του κυριαρχικού δικαιώματος ΑΟΖ. Στη συμφωνία οριοθέτησης δηλώνεται η βούληση περί απόκτησης ΑΟΖ, δηλαδή η πράξη ανακήρυξης, ταυτόχρονα δε κατοχυρώνεται και η άσκηση του κυριαρχικού δικαιώματος, υπό την έννοια ότι εάν δεν προηγηθεί ανακήρυξη τότε εγκύτως μπορεί να ενσωματωθεί στη διμερώς συμφωνημένη οριοθέτηση ΑΟΖ.³⁸ Αυτό έπραξε η Κύπρος το 2003 στη συμφωνία με την Αίγυπτο. Όπως θα εκτυλίξουμε τη νομολογία, μόνο με τη συμφωνία ή δικαστική διευθέτηση ορίζονται κατά συστατικό τρόπο οι περιοχές στις οποίες κάθε κράτος ασκεί τα κυριαρχικά δικαιώματα υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ.

Τα κράτη έχουν ευχέρεια να επιλέξουν εάν θα συμφωνήσουν ή θα παραπέμψουν προς δικαστική διευθέτηση την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, ή υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ ή θα επιλέξουν όπως δείχνει η μεγάλη προτίμηση των κρατών την οριοθέτηση ενός *single maritime boundary* ή ζώνη πολλαπλών χρήσεων.³⁹

Υποχρέωση οριοθέτησης;

Σύμφωνα με τα άρθρα 74(1)/83(1) της ΣΔΘ'82, η οριοθέτηση είναι υποχρεωτική και για την άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων απαιτείται συμφωνία.⁴⁰ Στη δεύτερη παράγραφο

³⁸ Βλ. και Χρ. Ροζάκης, *ό.π.*, 2013, σελ. 36.

³⁹ Βλ. R. Churchill, Vaughan Lowe, Amy Sander, *ό.π.*, 2022, σελ. 326 επ.

⁴⁰ Maritime Delimitation in the Indian Ocean (Somalia v. Kenya), Judgment *ICJ Reports* 2021, παρ. 49.

προβλέπεται ότι τα κράτη μπορεί να αναζητήσουν δικαστική διευθέτηση στο μηχανισμό του άρθρου 297 εάν δεν πετύχουν οι διαπραγματεύσεις.

Όπως ερμηνεύει το ΔΔΧ, το γεγονός ότι τα δικαιώματα υφαλοκρηπίδας είναι *ipso facto* και *ab initio* δεν σημαίνει ότι ασκούνται αυτόματα, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου κανένα από τα κράτη δεν είναι δυνατόν να εξαντλήσει το όριο των 200nm και ως εκ τούτου δημιουργούνται επικαλύψεις διεκδικήσεων. Αντίθετα τα κράτη που έχουν μέτωπο σε ωκεανό και εξαντλούν το όριο των 200nm, μπορούν να ασκήσουν τα κυριαρχικά δικαιώματα αμέσως μονομερώς. Όσο δεν έχει οριοθετηθεί με συμφωνία η υφαλοκρηπίδα που διαφιλονικείται μεταξύ δύο κρατών, το καθένα έχει διεκδικήσεις και όχι δικαιώματα. Τα ίδια ισχύουν *mutatis mutandis* και για την ΑΟΖ για την οποία δεν υπάρχουν αυτοδικαίως δικαιώματα, ούτε με την απλή θέσπιση ή ανακήρυξη της ζώνης αυτόματα μπορεί να ασκούνται, απαιτείται ομοίως οριοθέτηση με συμφωνία ή δικαστική απόφαση.

Επιπλέον το ΔΔΧ υπογραμμίζει ότι η μονομερής οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ δεν είναι επιτρεπτή.⁴¹ Η πρώτη παράγραφος των άρθρων 74/83 ΣΔΘ'82 προβλέπει υποχρέωση να επιτευχθεί συμφωνία οριοθέτησης η οποία συνεπάγεται διαπραγματεύση για το σκοπό αυτό. Εξάλλου η μονομερής οριοθέτηση δεν είναι διεθνής,⁴² όπως ούτε η κατάθεση συντεταγμένων, που απλώς καταδεικνύουν τις αξιώσεις και το εύρος τους. Κατ' αναλογία και οι χάρτες που αποτυπώνουν όρια αξιώσεων αποτελούν ένδειξη μιας διεθνούς οριοθέτησης, όπως όμως το κατανοεί το κράτος μεμονωμένα. Δεν εννοείται ότι η κατάθεση χαρτών συνιστά διεθνή οριοθέτηση.⁴³ Οι χάρτες έχουν περιορισμένο σκοπό ως αποδεικτικό στοιχείο, δεν συνιστούν ουσιαστικό τίτλο, δηλαδή παραστατικό που να αποδεικνύει ότι

---

⁴¹ Somalia/Kenya, 2021, παρ. 49.

⁴² Somalia/Kenya, 2021, παρ. 49-50.

⁴³ Delimitation of the Maritime Boundary in the Atlantic Ocean (Ghana/Cote d'Ivoire), Judgment, *ITLOS Reports* 2017, παρ. 217.

υποστηρίζεται από το διεθνές δίκαιο με εγγενή νομική ισχύ, για το σκοπό της εδραίωσης δικαιωμάτων κυριαρχίας.⁴⁴

Στην απουσία σαφούς αναφοράς σε μια διεθνώς συμφωνημένη οριοθέτηση επί χάρτου είναι δύσκολο να γίνει αποδεκτή μια γραμμή οριοθέτησης ως ένδειξη μιας κατά υποκειμενική άποψη οριοθέτησης. Η γραμμή αυτή δεν είναι διεθνής εφόσον δεν έχει συμφωνηθεί με την άλλη πλευρά. Και γι' αυτό τα Δικαστήρια επιμένουν ότι η συμφωνία πρέπει να είναι η κατάληξη μας ελεύθερης βούλησης μέσω μιας διαπραγμάτευσης.⁴⁵

Κατά τη νομολογία η υποχρέωση να διαπραγματευτούν τα κράτη με καλή πίστη κατέχει κυρίαρχη θέση στη ΣΔΘ'82 και στο διεθνές δίκαιο και αυτή η υποχρέωση αφορά σε κράτη των οποίων η προβολή των ακτών δεν εξαντλεί το όριο των 200νμ και προκαλούνται επικαλύψεις διεκδικήσεων. Η νομική αυτή διαφορά πρέπει να διευθετηθεί.⁴⁶ Η διαπραγμάτευση συνιστά υποχρέωση καλόπιστης συμπεριφοράς για να εξαντληθεί κάθε προσπάθεια να επιτευχθεί συμφωνία, αλλά η τελική υιοθέτηση και επικύρωση της συνθήκης που θα ολοκληρώνει τον κύκλο των υποχρεωτικών διαπραγματεύσεων, ανήκει στην κυρίαρχη ευχέρεια του κάθε κράτους.⁴⁷ Γι' αυτό ορθώς έχει διατυπωθεί από το Δικαστήριο ότι πρόκειται για υποχρέωση καλόπιστης στάσης σε όλο το στάδιο της διαπραγμάτευσης και όχι υποχρέωση αποτελέσματος. Τυχόν μονομερείς ενέργειες ή μονομερής οριοθέτηση στις μη οριοθετημένες περιοχές – διαφιλονικούμενες, *disputed* κατά τη δικαστική ορολογία-συνιστούν παραβίαση της υποχρέωσης διαπραγμάτευσης με καλή πίστη.⁴⁸

Σε περίπτωση επικάλυψης τα ενδιαφερόμενα κράτη έχουν μόνο διεκδικήσεις στην σχετική υφαλοκρηπίδα στην οποία οι ακτές

---

⁴⁴ Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua/Colombia), Judgment, *ICJ Reports* 2012, παρ. 100.

⁴⁵ Ghana/Cote d'Ivoire, 2017, παρ. 218-220.

⁴⁶ Ghana/Cote d'Ivoire, 2012, παρ. 604.

⁴⁷ Βλ. North Sea Continental Shelf Case [1969]. *ICJ Reports*, παρ. 85-87.

⁴⁸ Ghana/Cote D'Ivoire, 2017, παρ. 604 επ.

τους έχουν προβολή.⁴⁹ Τα δικαιώματα υφαλοκρηπίδας είναι *ipso facto et ab initio*, όμως η δικαστική απόφαση καθορίζει τις περιοχές άσκησής τους.⁵⁰ Και όπως ανακεφαλαιώνει το ΔΔΧ,⁵¹ η οριοθέτηση είναι απαραίτητη με δικαστική απόφαση αλλά και με συμφωνία οριοθέτησης, δια του μέσου αυτού δίνεται προτεραιότητα της μιας διεκδίκησης έναντι της άλλης. Για να τονίσει το ITLOS καταληκτικά ότι τέτοια απόφαση και συμφωνία οριοθέτησης έχει συστατικό και όχι, όπως θεωρούσε η Cote d'Ivoire, απλώς διακηρυκτικό χαρακτήρα.⁵² Μόνο μετά τον καθορισμό των περιοχών εκάστου των κρατών, των οποίων οι ακτές προκαλούν επικαλυπτόμενες διεκδικήσεις, ασκούνται αδιαμφισβήτητα τα κυριαρχικά δικαιώματα και για τις δύο ζώνες.

Το γεγονός ότι ένα κράτος προβαίνει σε εξερεύνηση σεισμικών δεδομένων δεν σημαίνει ότι παραβιάζονται κυριαρχικά δικαιώματα του άλλου κράτους. Αυτό που συνήθως υποστηρίζεται ότι με την εξερεύνηση υδρογονανθράκων ενός κράτους σε μη οριοθετημένη περιοχή υφαλοκρηπίδας όπου επικαλύπτονται οι διεκδικήσεις, παραβιάζονται τα κυριαρχικά δικαιώματα του άλλου, το Δικαστήριο έχει επ' αυτού διαφορετική ερμηνεία. Ότι η οριοθέτηση δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιείται από κανένα κράτος μονομερώς τονίζεται από το ΔΔΧ ήδη από την υπόθεση *Τυνησίας/Λιβύης* (1982).⁵³ Αλλά όμως σε περίπτωση μονομερούς ενέργειας δεν παραβιάζονται τα κυριαρχικά δικαιώματα του ετέρου διεκδικητή της

---

⁴⁹ Όπως έχει παρατηρήσει το ITLOS στην υπόθεση *Ghana v. Cote d'Ivoire*, το 2017, *Ghana/Cote d'Ivoire*, 2017, παρ. 591.

⁵⁰ Όπως έχει τονίσει και για τα παραπάνω το Δικαστήριο Δικαίου Θάλασσας (ITLOS) το 2017 στην υπόθεση *Ghana/Cote d'Ivoire*, ερμηνεύοντας αυθεντικά το άρθρο 83 παρ. 1 της Σύμβασης Δικαίου Θάλασσας '82, *Ghana/Cote D'Ivoire*, *ό.π.*, σελ. 161 κ επ. παρ. 587 κ επ.

⁵¹ Υπόθεση *Somalia/Kenya* του 2021,

⁵² «3. The Special Chamber emphasizes that in a case of overlap both States concerned have an entitlement to the relevant continental shelf on the basis of their relevant coasts. Only a decision on delimitation establishes which part of the continental shelf under dispute appertains to which of the claiming States. This means that the relevant judgment gives one entitlement priority over the other. Such a decision accordingly has a constitutive nature and cannot be qualified as merely declaratory.» Βλ και *Ghana/Cote D'Ivoire*, *ό.π.*, σελ. 162, παρ. 591.

⁵³ *Somalia/Kenya*, 2021, παρ. 49.

επικαλυπτόμενης/διαφιλονικούμενης περιοχής υφαλοκρηπίδας, πριν αυτή οριοθετηθεί με συμφωνία ή δικαστική απόφαση. Και εφόσον βεβαίως οι αξιώσεις για την επίμαχη περιοχή έγιναν με καλή πίστη. Παραβιάζεται όμως η υποχρέωση διαπραγμάτευσης όπως ερμηνεύεται από το ITLOS το 2017.⁵⁴

Με την έρευνα επί μη οριοθετημένης υφαλοκρηπίδας δεν υπάρχει παραβίαση κυριαρχικών δικαιωμάτων παρά μόνο υποχρέωση του κράτους να μην δημοσιεύσει τα σεισμικά δεδομένα μέχρι να οριοθετηθεί η διαφιλονικούμενη υφαλοκρηπίδα και να ανήκουν σε εκείνο το κράτος στο οποίο θα περιέλθει η περιοχή μετά τη συμφωνία ή δικαστική απόφαση οριοθέτησης. Είναι διαφορετική η περίπτωση όσον αφορά σε δοκιμαστική γεώτρηση, η οποία επειδή προκαλεί μεταβολή στο φυσικό περιβάλλον του βυθού και μεταβάλλει το ισοζύγιο του *status quo* μεταξύ των κρατών σε μια διένεξη, θέτει σε κίνδυνο την επίτευξη οριοθέτησης. Το ITLOS έκρινε ότι η περίπτωση της δοκιμαστικής γεώτρησης εγείρει διεθνή ευθύνη σε αντίθεση με τη συλλογή σεισμικών δεδομένων.⁵⁵

Μονομερείς ενέργειες εμποδίζουν την οριστική οριοθέτηση

Τα κράτη δεν μπορούν να προβαίνουν σε μονομερείς ενέργειες που είναι πιθανόν να θέσουν σε κίνδυνο την προοπτική της οροθέτησης. Αυτό προκύπτει από τις υποχρεώσεις των άρθρων 83(3)/74(3). Όσο εκκρεμεί η συμφωνία που απαιτείται, τα κράτη σε πνεύμα κατανόησης και συνεργασίας πρέπει να καταβάλουν κάθε προσπάθεια να συνάψουν προσωρινές διευθετήσεις/ρυθμίσεις πρακτικής φύσεως και στη διάρκεια αυτής της μεταβατικής περιόδου, να μην θέσουν σε

---

⁵⁴ Το ITLOS θεωρεί ότι “.....when maritime claims of States overlap, maritime activities undertaken by a State in an area which is subsequently attributed to another State by international judgment, cannot be considered to be in violation of the sovereign rights of the latter if those activities were carried out before the judgment was delivered and if the area concerned was the subject of claims made in good faith by both States”, *Ghana/Côte d’Ivoire, 2017*, παρ. 592).

⁵⁵ *Ghana/Cote d’Ivoire, 2017*, παρ. 604. *Somalia/Kenya, 2021*, παρ. 206-207.

διακινδύνευση ούτε να εμποδίσουν την επίτευξη τελικής συμφωνίας. Αυτή η προσωρινή ρύθμιση δεν προκαταλαμβάνει την οριστική οριοθέτηση.

Όταν μια διένεξη θαλάσσιων διεκδικήσεων που επικαλύπτονται έχει εγερθεί τότε υπάρχει υποχρέωση του άρθρου 83(3). Όπως το ΔΔΧ έχει αποσαφηνίσει και τονίζει στην υπόθεση *Somalia/Kenya*, υπό αυτές τις διατάξεις κράτη με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές που δεν έχουν επιτύχει συμφωνία οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας ή ΑΟΖ, τελούν υπό την υποχρέωση να καταβάλουν κάθε προσπάθεια κατά την μεταβατική περίοδο να μην διακινδυνεύσουν ούτε να εμποδίσουν την επίτευξη τελικής συμφωνίας.⁵⁶ Η μεταβατική περίοδος που ισχύει η υποχρέωση, αφορά στην περίοδο που διαπιστώνεται η διένεξη μέχρι να επιτευχθεί τελική οριοθέτηση με συμφωνία ή δικαστική απόφαση.⁵⁷

Ομοίως το Δικαστήριο θα κρίνει εάν ενέργειες επί διαφιλονικούμενης υφαλοκρηπίδας, οι οποίες διεξάγονται αφού έχει διαπιστωθεί η έγερση της διένεξης συνήθως με την διεκδίκηση ή την αμφισβήτηση, διακινδυνεύουν ή εμποδίζουν την επίτευξη συμφωνίας οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών. Το Δικαστήριο προχωρά όμως σε έναν διαχωρισμό. Επειδή η σεισμική έρευνα δεν θα οδηγήσει σε μόνιμες φυσικές μεταβολές στο περιβάλλον του βυθού, δεν θεωρείται ότι θέτει σε κίνδυνο ούτε εμποδίζει την επίτευξη οριοθέτησης με συμφωνία ή δικαστική διευθέτηση.⁵⁸ Πολύ σημαντική η αποστροφή διότι αναφέρεται σε *oil concessions* σε μη οριοθετημένες περιοχές.

---

⁵⁶ *Somalia/Kenya*, 2021, παρ. 206.

⁵⁷ *Ghana/Cote d'Ivoire*, 2017, παρ. 630.

⁵⁸ *Somalia/Kenya*, 2021, παρ. 207. "The Court observes that Somalia complains of certain activities, including the award of oil concession blocks to private operators and the performance of seismic and other surveys in those blocks, which are of a "transitory character" (see *Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey)*, *Interim Protection, Order of 11 September 1976*, *I.C.J. Reports 1976*, p. 10, para. 30). These activities are not of the kind that could lead to permanent physical change in the marine environment, and it has not been established that they had the effect of jeopardizing or hampering the reaching of a final agreement on the delimitation of the maritime boundary (see *Arbitration regarding the Delimitation of the Maritime Boundary between Guyana*

Η μεθοδολογία οριοθέτησης

Με την υπόθεση της Μαύρης Θάλασσας (*Ukraine/Romania*) του 2009 το ΔΔΧ έχει εγκαινιάσει προσέγγιση των τριών σταδίων οριοθέτησης, που ακολουθούν τα διεθνή δικαστήρια. Είναι αυτή η προσέγγιση υποχρεωτική; Την απάντηση έχει δώσει το ΔΔΧ στην *Somalia/Kenya*. Δεν είναι υποχρεωτική. Τα κράτη έχουν ευχέρεια να επιλέξουν τη δική τους μεθοδολογία. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει το ΔΔΧ η μεθοδολογία δεν προβλέπεται στη ΣΔΘ'82. Όμως αποτελεί ένα πολύτιμο δικαστικό κεκτημένο (*acquis judiciaire*), έναν οδηγό μελλοντικών οριοθετήσεων που ως προηγούμενο τα διεθνή δικαστήρια ακολουθούν με συνέπεια σε κάθε προσφυγή.⁵⁹

Από το σύνολο της διάταξης του δίδυμου άρθρου 83(1)/74(1) προκύπτει ότι η εξίσωση που καταλήγει στην επίτευξη του ευθύδικου αποτελέσματος είναι το ζητούμενο που καλούνται τα δικαστήρια να επιλύσουν. Και όπως προβλέπεται στην παράγραφο, εάν τα κράτη αποτύχουν στη διαπραγμάτευση τότε είναι δυνατόν η οριοθέτηση να παραπεμφθεί στη διεθνή δικαιοσύνη, και είναι το καθήκον του κάθε δικαστηρίου να επεξεργαστεί την ευθύδικη λύση. Το περιεχόμενο της συμβατικής διάταξης το έχουν διαμορφώσει τα διεθνή δικαστήρια με την νομολογία που έχουν επεξεργαστεί ως βασικές αρχές με τις οποίες προσδιορίζουν τι συνιστά ευθύδικη οριοθέτηση σε διαφορετικές κάθε περίπτωση γεωγραφικές συνθήκες.

Το δικαστήριο έχει αναπτύξει βαθμιαία τη μεθοδολογία οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών για να φέρει σε πέρας το καθήκον που του έχει ανατεθεί με τη συμβατική διάταξη να επιτύχει το ευθύδικο αποτέλεσμα. Ήδη επεξεργάστηκε τα δύο

---

and Suriname, Award of 17 September 2007, RIAA, Vol. XXX, pp. 132-133, paras. 466-467 and 470).

⁵⁹ Βλ. Ευθ. Παπασταυρίδης, «Η Επίλυση των Διαφόρων Οριοθετήσεων Θαλασσίων Ζωνών μέσα από τη Σύγχρονη Νομολογία», στο Στ. Περράκης (επιμ.), *ό.π.*, 2021, 175, στη σελ. 192.

πρώτα στάδια, την προσωρινή μέση γραμμή/ίσης απόστασης και την λήψη υπόψη των σχετικών περιστάσεων και ολοκλήρωσε το 2009 το τρίτο με την εξέταση εάν η τελική οριοθέτηση είναι σημαντικά δυσανάλογη.

Των τριών σταδίων προηγείται ο καθορισμός των σχετικών ακτών και με βάση την αναλογικότητα μεταξύ τους έπεται ο καθορισμός της σχετικής περιοχής.⁶⁰ “The Court has made clear in a number of occasions that the methodology which it will normally employ when called upon to effect a delimitation between overlapping continental shelf and exclusive economic zone entitlements invoke proceeding in three stages.”⁶¹

Σχετικές ακτές

Στο πρώτο στάδιο το Δικαστήριο προσδιορίζει τις σχετικές ακτές. Με βάση την αρχή ότι η ξηρά κυριαρχεί στη θάλασσα δια μέσου της προβολής των ακτών, είναι προφανές ότι οι ακτές είναι ο καθοριστικός παράγοντας για τίτλο κυριαρχικών δικαιωμάτων στις προεκτεινόμενες υποθαλάσσιες περιοχές.

Αφορά αυτές μόνο τις ακτές των οποίων η προβολή δημιουργεί επικαλύψεις διεκδικήσεων, όχι εκείνες που έχουν αντικείμενες ακτές του ίδιου κράτους, όπως για πρώτη φορά έχει διατυπωθεί στην υπόθεση της Μαύρης Θάλασσας.⁶² Μάλιστα έχουν τον πιο σημαντικό ρόλο στην οριοθέτηση με στόχο το ευθύδικο αποτέλεσμα, ειδικότερα με την αναλογία των ακτών που αντανακλά σε αναλογία ποσοστών υφαλοκρηπίδας για το κάθε κράτος. Προσδιορίζουν την σχετική περιοχή των επικαλυπτόμενων διεκδικήσεων προς οριοθέτηση.

Στην υπόθεση *Romania/Ukraine*, αποκλείστηκε από τις σχετικές ακτές το νησί των Όφρων, διότι εάν λαμβανόταν υπόψη θα

---

⁶⁰ Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania/Ukraine), *Judgment*, I.C.J. Reports 2009, παρ. 116-117, σ. 101 επ.

⁶¹ Nicaragua/Colombia, 2012, παρ. 190

⁶² Romania/Ukraine, 2009, παρ. 99.

μετέβαλε την ισχύ των ακτών της Ουκρανίας προσθέτοντάς τους επήρεια εμφανιζόμενες ως εκτενέστερες, γεγονός που θα μετατόπιζε τη μέση γραμμή σε βάρος της προβολής των ακτών της Ρουμανίας και της ευθυδικίας.

Επίσης, το 2012 στην υπόθεση *Bangladesh/Myanmar*, του ITLOS, το νησί του St Martin's εξαιρέθηκε από την οριοθέτηση με την ενθυλάκωση του, διότι λόγω της γεωγραφικής θέσης του θα εμπόδιζε την προβολή των ακτών του Μυανμάρ και διαστρεβλώνει το ευθύδικο αποτέλεσμα.

Αντίθετα στη υπόθεση *Nicaragua/Colombia 2012* τα νησιά που βρίσκονται στην σχετική περιοχή όπου δημιουργούνται οι επικαλύψεις διεκδικήσεων των δύο χωρών, παράγουν διεκδικήσεις. Τα νησιά της Νικαράγουας λήφθηκαν υπόψη ως σημεία βάσης διότι δεν προσέθεταν στο μήκος των ακτών της. Επειδή δε τα αντικείμενα νησιά της Κολομβίας βρίσκονται στην περιοχή επικαλυπτόμενων διεκδικήσεων μέχρι το όριο των 200νμ από τις ακτές της Νικαράγουας και σε κοντινή απόσταση μεταξύ τους που με την αιγιαλίτιδα ζώνη των 12νμ συνδέονταν μεταξύ τους, μετρήθηκε το σύνολο περιμετρικά των ακτών ως σχετικών.

Σχετική περιοχή

Στο προκριματικό στάδιο καθορίζεται η σχετική περιοχή προς οριοθέτηση που εκτείνεται από τις ακτές μέχρι το σημείο εκείνο που επικαλύπτονται οι προβολές των ακτών μέχρι θεωρητικά το όριο των 200νμ. Επί τη βάσει των εκατέρωθεν ακτών υπολογίζεται η αναλογία με την οποία θα γίνει η εξέταση κατά πόσο η τελική οριοθέτηση αντανακλά τη σχέση ανάμεσα στο μήκος των ακτών και την έκταση υφαλοκρηπίδας που αντιστοιχεί σε κάθε κράτος.

Προσωρινή μέση γραμμή/ίσης απόστασης

Στο πρώτο στάδιο το Δικαστήριο θα κατασκευάσει την προσωρινή μέση γραμμή/ίσης απόστασης από τα πλησιέστερα επιλεγόμενα σημεία βάσης των ακτών κάθε κράτους. Το ενδιαφέρον εστιάζει στα νησιά ως σημεία βάσης αναλόγως της γεωγραφίας.

Η προσωρινή γραμμή κατασκευάζεται με αυστηρά γεωμετρικά κριτήρια στη βάση αντικειμενικών δεδομένων.⁶³ Το ΔΔΧ δεν θα κάνει χρήση των τριών σταδίων εάν λόγω της γεωγραφίας της περιοχής η κατασκευή και εφαρμογή της προσωρινής μέσης γραμμής/ίσης απόστασης από τις ακτές δεν είναι εφικτή.⁶⁴ Ο ορισμός της μέσης γραμμής πρέπει να είναι γεωγραφικά εφικτός, δηλαδή όπου ενδείκνυται.

Σε σχέση με την οριοθέτηση της Νικαράγουας έναντι των νησιών της Κολομβίας σε απόσταση 65νμ από τις ακτές της πρώτης, ήταν το ζητούμενο διότι οι διεκδικήσεις της εκτείνονταν μέχρι τα 200νμ από τις ακτές της. Η Νικαράγουα υποστήριξε ότι αφενός υπό τις γεωγραφικές συνθήκες δεν ενδείκνυται η χάραξη προσωρινής μέσης γραμμής, και αφετέρου ότι τα νησιά αυτά δικαιούνταν πολύ μειωμένη επήρεια ή έπρεπε να ενθυλακωθούν. Προς τούτο επικαλέστηκε το προηγούμενο της «λάθος πλευράς» για τα νησιά της Μάγχης, στην διαιτητική απόφαση του 1977.

Το ΔΔΧ χάραξε προσωρινή μέση γραμμή μεταξύ αντικείμενων ακτών όχι όλων των νησιών, αλλά εκείνων που συνδέονται με την ισχύ του άξονα των 12νμ αιγιαλίτιδας ζώνης ως μιας αλυσίδας γεωγραφικής συνέχειας. Τα εκτός της αλυσίδας αυτής νησιά προς βορρά, κρίθηκαν μεμονωμένα ως απόμακρα όχι βράχους, με βάση τους κανόνες που ακολουθεί το ΔΔΧ.⁶⁵ Η Νικαράγουα αντίθετα θεώρησε ότι τα μεμονωμένα νησιά είναι βράχοι για να

---

⁶³ Somalia/Kenya, παρ. 123.

⁶⁴ Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua/Honduras), Judgment *ICJ Reports*, 2007, παρ. 272.

⁶⁵ Βλ. R. Churchill, V. Lowe, A. Sander, 2022, *ό.π.*, σελ. 333-334.

ενθυλακωθούν και δεν λαμβάνονται υπόψη στον υπολογισμό τους ως σχετικές ακτές.

Σχετικές περιστάσεις

Στο δεύτερο στάδιο το Δικαστήριο εξετάζει εάν υπάρχουν σχετικοί παράγοντες που απαιτούν την προσαρμογή ή την μετατόπιση της προσωρινής γραμμής για να επιτευχθεί το ευθύδικο αποτέλεσμα. Τους παράγοντες προσδιορίζει κυρίως η γεωγραφία της περιοχής, όπως είναι η γεωγραφική θέση των νησιών καθώς και η έκταση και κατεύθυνση της ακτογραμμής τους, η αναλογία των ακτών, αν και δεν έχει γίνει δυνατό να έχουν καταγραφεί με βεβαιότητα ποιοι είναι οι σχετικοί παράγοντες που θα υπαγορεύσουν την μετατόπιση της προσωρινής γραμμής.

Η Σύμβαση δεν προσδιορίζει ποιοι είναι οι σχετικοί παράγοντες που επηρεάζουν την οριοθέτηση. Αυτοί έχουν αναπτυχθεί από τη νομολογία του ΔΔΧ σε σειρά υποθέσεων του. Εξετάζονται κατά περίπτωση διότι οι παράγοντες αφορούν διαφορετική γεωγραφία.⁶⁶ Εξετάζεται το σύνολο του γεωγραφικού πλαισίου, πώς η γεωγραφία επιδρά στην οριοθέτηση. Αυτό που το δικαστήριο εξετάζει είναι εάν σχετικοί παράγοντες καλούν σε προσαρμογή και μετατόπιση της προσωρινής μέσης γραμμής/ίσης απόστασης.

Το Δικαστήριο επεξηγεί: «Η επίτευξη της ευθύδικης επίλυσης απαιτεί ότι η γραμμή οριοθέτησης πρέπει να επιτρέπει τις ακτές των κρατών να παράγουν την επήρειά τους με τους όρους των θαλάσσιων διεκδικήσεων με λελογισμένο και ισορροπημένο τρόπο (*in a reasonable and balanced way*)».⁶⁷

Σχετική περίπτωση μπορεί να συνιστά: η επήρεια ενός νησιού στην γραμμή ίσης απόστασης θα είναι ανάλογη του μεγέθους του. Μια σχετική περίπτωση είναι η δυσαναλογία ως προς την

⁶⁶ Somalia/Kenya, 2021, παρ. 124.

⁶⁷ Nicaragua/Colombia, 2012, παρ. 215.

έκταση των ακτών. Στη *Nicaragua/Colombia* το ΔΔΧ θεώρησε ότι η δυσαναλογία των ακτών οδηγούσε σε μείωση της επήρειας των νησιών της Κολομβίας που είναι αντικείμενες με τις ακτές της Νικαράγουα. Ανάλογα κρίνεται η επήρεια για τα απομονωμένα νησιά.⁶⁸

Από τις περιστάσεις αυτές δεν υπολογίζονται ως σχετικές με την οριοθέτηση των επικαλυπτόμενων διεκδικήσεων μέχρι τα 200νμ από τις εκατέρωθεν ακτές, οι γεωλογικές και γεωμορφολογικές συνθήκες του βυθού. Το ΔΔΧ στην υπόθεση της οριοθέτησής τους στην Καραϊβική απέρριψε το επιχείρημα της Νικαράγουας να ενθυλακωνόνταν τα Κολομβιανά νησιά επειδή βρίσκονται στην υφαλοκρηπίδα της. Κάτι ανάλογο που έχει διατυπώσει για τα ελληνικά νησιά η Τουρκία. Επ' αυτού το Δικαστήριο προσδιόρισε τη σχετική περίσταση στο συνολικό γεωγραφικό πλαίσιο. Θεώρησε ότι τα νησιά βρίσκονται στην ίδια υφαλοκρηπίδα και αυτό το γεγονός δεν θα έδινε προτεραιότητα στην διεκδίκησή του ενός κράτους έναντι του άλλου στη σχετική περιοχή.

Είναι επίσης σχετική περίσταση εάν η παρουσία νησιού δημιουργεί επήρεια της αποκοπής εμποδίζοντας την προβολή των ακτών του αντικείμενου/παρακείμενου κράτους. Ομοίως η περίπτωση που η οριοθέτηση με γεωμετρική μέθοδο δημιουργεί επήρεια αποκοπής στην προβολή των ακτών του άλλου κράτους.

Το ΔΔΧ πρώτα θα εντοπίσει τις σχετικές περιστάσεις και στη συνέχεια θα εξετάσει εάν θα προβεί σε προσαρμογή της αρχικής προσωρινής μέσης γραμμής/ίσης απόστασης. Είναι μια συνεπής πρακτική του ΔΔΧ από την υπόθεση Λιβύης/Μάλτας το 1985. Το στάδιο αυτό δεν σημαίνει να αναμορφωθεί η γεωγραφία, αλλά να μειώσει την επήρεια μιας γεωγραφικής περιστασης, όπως νησιωτικός σχηματισμός, από την οποία θα προέκυπτε μια αδικαιολόγητα διαφορετική μεταχείριση.⁶⁹ Εξάλλου ευθυδικία

---

⁶⁸ Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar/Bahrain), Judgment, *ICJ Reports* 2001, παρ. 248-9, Costa Rica/Nicaragua, 2018, παρ. 153-4. Βλ. και R. Churchill, V. Lowe, A. Sander, *ό.π.*, 2022, σελ 333-334.

⁶⁹ Βλ. North Sea Continental Shelf Case [1969]. *ICJ Rep.*, παρ. 91.

δεν σημαίνει απαραίτητα ισότητα ούτε υπάρχει ζήτημα διανεμητικής δικαιοσύνης.⁷⁰ Σε αυτό το στάδιο το Δικαστήριο θα επαληθεύσει ότι η προσωρινή μέση γραμμή που έχει χαραχθεί με γεωμετρική μέθοδο από καθορισμένα σημεία βάσης των μερών υπό το φως των ειδικότερων περιστατικών δεν εκλαμβάνεται ως άδικη.⁷¹

Όταν οι σχετικές περιστάσεις το απαιτούν για να επιτευχθεί το ευθύδικο αποτέλεσμα το ΔΔΧ δεν έχει αποκλείσει ακόμη και την τεχνική της ενθυλάκωσης περί τα ακατοίκητα κυρίως νησιά προκειμένου να επιτευχθεί το ευθύδικο αποτέλεσμα, αναγνωρίζοντας τους μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη.⁷² Παρόλα αυτά διαφοροποιείται από την διαιτητική απόφαση για τα νησιά της Μάγχης του 1977, όπου το διαιτητικό όργανο οριοθέτησε μεταξύ των ηπειρωτικών ακτών και ενθυλάκωσε τα νησιά της «λάθος πλευράς». Σε αντίθεση με το 2012 που το ΔΔΧ θα εφαρμόζε εναλλακτικά την ενθυλάκωση, αλλά μόνο σε συνδυασμό με την προσωρινή οριοθέτηση.

Άλλες ζώνες ή δικαιώματα σε περιοχές που έχει αναγνωρίσει το αντικείμενο/παρακείμενο κράτος δεν επηρεάζονται. Δεν είναι μόνο η αιγιαλίτιδα ζώνη, αλλά τυχόν ζώνες αλιείας ή οικολογίας, όπου ασκούνται δικαιώματα. Επιπλέον, το ΔΔΧ ουδέποτε μείωσε αιγιαλίτιδα ζώνη ούτε θεώρησε ότι πρέπει να περιοριστεί στα 3νμ. για να επιτευχθεί το ευθύδικο αποτέλεσμα.⁷³ Στη διαδικασία της οριοθέτησης η διεκδίκηση της υφαλοκρηπίδας δεν επικαλύπτεται με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, η οποία διατηρείται αμετάβλητη. Στο βυθό και την υγρή στήλη της αιγιαλίτιδας ζώνης ασκείται κυριαρχία, σε αντίθεση με τα κυριαρχικά δικαιώματα και όχι κυριαρχία που ασκούνται στο

---

⁷⁰ Libyan Arab Jamahiriya/Malta, 1985, παρ. 46.

⁷¹ Romania/Ukraine, 2009, παρ. 155.

⁷² Nicaragua/Colombia, 2012, παρ. 192.

⁷³ Το ΔΔΧ απέρριψε τον ισχυρισμό αυτό της Νικαράγουα στην υπόθεση Nicaragua/Colombia, 2012.

βυθό και την θαλάσσια στήλη που είναι αντίστοιχα υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ.⁷⁴

Εξέταση δυσαναλογίας (disproportionality test)

Στο τρίτο και τελικό στάδιο το Δικαστήριο θα εξετάσει κατά πόσο η τελική γραμμή οριοθέτησης προκαλεί μια σοβαρή δυσαναλογία μεταξύ της έκτασης των ακτών και της έκτασης των περιοχών που αντιστοιχούν στο κάθε κράτος και κατά πόσο με την οριοθετική γραμμή έχει επιτευχθεί το ευθύδικο αποτέλεσμα όπως το ζητάει η σύμβαση.

Για το Δικαστήριο η αναλογία δεν σημαίνει ότι αυτή θα απεικονίζεται στην χάραξη της οριοθετικής γραμμής αποδιδόμενη με μαθηματική ακρίβεια, διότι λαμβάνονται υπόψη όλες οι σχετικές περιστάσεις και εφόσον ο στόχος της ευθυδικίας επιτυγχάνεται. Στην *Nicaragua/Colombia* (2012) η αναλογία 1:8,1 της σχέσης των ακτών μειώθηκε σε 1:3 υπέρ της Νικαράγουας.

Επήρεια

Η γεωγραφία της περιοχής υπαγορεύει πως πρέπει να προσεγγιστεί η οριοθέτηση. Είναι το αποτέλεσμα συνολικής εκτίμησης από το Δικαστήριο των σχετικών περιστάσεων στην αναζήτηση ευθύδικης οριοθέτησης.

Η μαγική έννοια είναι η επήρεια και πόση αντιστοιχεί συγκριτικά είναι το κρίσιμο εργαλείο για την οριοθέτηση, που πρέπει να επιτρέπει στις ακτές να παράγουν την επήρειά τους με λογικό και ισορροπημένο τρόπο. Δεν υπάρχει κανόνας κάθε προσαρμογή αξιολογείται ανά περίπτωση. Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι η επήρεια της αποκοπής πρέπει να μετριαστεί για να μην

---

⁷⁴ Nicaragua/Colombia, 2012, παρ. 177.

αποκόπτει μια ακτή από την επήρειά της, θα το θεωρήσει εύλογο να προσαρμόσει την προσωρινή γραμμή.

Η έννοια της επήρειας αποκοπής αποσαφηνίστηκε στην υπόθεση της Βόρειας Θάλασσας το 1969. Οι δύο χώρες Ολλανδία και Δανία είχαν χαράξει μια μέση γραμμή/ίσης απόστασης με γεωμετρική μέθοδο που παρήγε επήρεια αποκοπής δηλαδή απέκοπτε την προβολή των ακτών της (τότε Δυτικής) Γερμανίας, που είναι κοίλες. Παρότι οι τρεις χώρες έχουν ίση έκταση ακτών εν τούτοις η οριοθέτηση με μέση γραμμή απέφερε δυσανάλογο αποτέλεσμα. Η μέση γραμμή/ίση απόσταση στην περίπτωση της κοίλης ακτής ωθεί τη γραμμή του ορίου προς τα μέσα στην κατεύθυνση της κοίλης ακτογραμμής αποκόπτοντας το κράτος από τις προωθημένες περιοχές.⁷⁵ Εάν προκαλείται επήρεια αποκοπής τότε είναι σχετική περίπτωση και απαιτείται προσαρμογή. Προς τούτο η οριοθετική γραμμή μετατοπίστηκε προς αποκατάσταση της ευθυδικίας.

Στην υπόθεση *Nicaragua/Colombia* (2012) το ΔΔΧ έκρινε ότι η επήρεια της προσωρινής μέσης γραμμής θα αποκόψει την Νικαράγουα από σχεδόν τα τρία τέταρτα της περιοχής στην οποία οι ακτές της προεκτείνονται. Επιπλέον ότι η επήρεια της αποκοπής παράγεται από μερικά μικρά νησιά τα οποία είναι αρκετά ναυτικά μίλια χωριστά. Το ΔΔΧ θεωρεί ότι τα νησιά αυτά δεν θα πρέπει να τα μεταχειριστεί ως εάν αποτελούσαν μια συνέχεια ηπειρωτικής ακτογραμμής που εκτείνεται 100νμ και αποκόπτει την πρόσβαση της Νικαράγουας στην υφαλοκρηπίδα και θαλάσσια στήλη προς τα ανατολικά. Το ΔΔΧ συμπεραίνει ότι η επήρεια της αποκοπής είναι μια σχετική θεώρηση η οποία απαιτεί προσαρμογή ή μετατόπιση της προσωρινής μέσης γραμμής προκειμένου να επιτευχθεί το δίκαιο/ευθύδικο

---

⁷⁵ North Sea Continental Shelf case (Federal Republic of Germany/Denmark/Netherlands), 1969, παρ. 8.

αποτέλεσμα⁷⁶ και ως εκ τούτου μειώθηκε η επήρεια των νησιών της Κολομβίας δυτικά.

Από την άλλη πλευρά το ΔΔΧ δέχθηκε ότι όποια προσαρμογή ή μετατόπιση της προσωρινής γραμμής δεν μπορεί να έχει τη συνέπεια της αποκοπής της Κολομβίας από τις διεκδικήσεις που παράγουν τα νησιά της προς τα ανατολικά. Διαφορετικά θα ήταν σαν η μια επήρεια να αποκαθιστά σε μια περίπτωση την αποκοπή και να δημιουργεί μια άλλη αποκοπή, δηλαδή να αποκόψει τη δεύτερη φορά την Κολομβία από τις διεκδικήσεις της ανατολικά. Κέρδισε η Κολομβία την επήρεια των νησιών ανατολικά.

Η ευθύδικη οριοθέτηση απαιτεί κάθε κράτος να απολαύει διεκδικήσεις με λογικό και ισορροπημένο τρόπο σε περιοχές όπου προεκτείνονται οι ακτές του. Στην υπόθεση αυτή σημαίνει ότι η ενέργεια την οποία θα λάβει το ΔΔΧ για να προσαρμόσει ή να μετατοπίσει την προσωρινή μέση γραμμή πρέπει να αποφύγει εντελώς να αποκόψει κάθε κράτος από περιοχές στις οποίες οι ακτές τους προεκτείνονται.⁷⁷

Συμφωνίες μεταξύ τρίτων και σχετικές περιοχές

Μια από τις σχετικές περιστάσεις είναι και οι τυχόν συμφωνίες οριοθέτησης που έχουν συναφθεί. Επί παραδείγματι στην υπόθεση *Nicaragua/Colombia* του 2012 οι σχετικές περιοχές περιλάμβαναν και όσες ήδη αποτελούσαν τμήματα οριοθέτησης της Κολομβίας με τρίτα κράτη ως προς την υπόθεση που εκδικαζόταν.

Κατά κανόνα, μια συμφωνία οριοθέτησης μεταξύ δύο κρατών δεν επηρεάζει διεκδικήσεις που έχει τρίτο κράτος στην περιοχή, διότι για αυτό το τρίτο κράτος η συμφωνία είναι *res inter alios acta*, δεν το δεσμεύει.

---

⁷⁶ Nicaragua/Colombia, 2012, παρ. 215.

⁷⁷ Nicaragua/Colombia, 2012, παρ. 216.

Στην υπόθεση *Nicaragua/Colombia* (2012) στην σχετική περιοχή υπήρχαν και άλλες οριοθετήσεις. Η Κολομβία είχε συνάψει συμφωνίες οριοθέτησης με τον Παναμά και την Κόστα Ρίκα, τις οποίες θεωρούσε ότι αναγνώριζαν τα λοιπά κράτη. Όμως οι συμφωνίες ισχύουν μεταξύ των συμβαλλομένων, αλλά ως μεταξύ τρίτων δεν συνεπαγόταν ότι για το ΔΔΧ λαμβάνονται υπόψη στην οριοθέτηση της Κολομβίας με τη Νικαράγουα. Κάθε συμφωνία σαν αυτές που συνήψε η Κολομβία δεν επηρεάζει τα δικαιώματα τρίτων κρατών, εν προκειμένω της Νικαράγουας. Δεν μπορεί να της αναγνωρίσει δικαιώματα έναντι της Νικαράγουας, με μεγαλύτερη διεκδίκηση της περιοχής στην οποία οι διεκδικήσεις θαλάσσιων ζωνών επικαλύπτονται με αυτές της Νικαράγουας, που διαφορετικά δεν μπορούσε να είχε λάβει. Εάν η συμφωνία ήταν ισχυρή και έναντι της Νικαράγουας, τότε η Κολομβία θα ελάμβανε περισσότερο ποσοστό υφαλοκρηπίδας από όσο θα της αναλογούσε και θα στερούσε την Νικαράγουα από αυτό που δικαιούται βάσει των ακτών και της προέκτασής τους στις περιοχές αυτές.⁷⁸ Ούτε οι συμφωνίες αυτές παρέχουν δικαιώματα της Κολομβίας έναντι της Νικαράγουας. Ούτε μπορεί να διεκδικεί το μερίδιο από τη συμφωνημένη οριοθέτηση που δημιουργεί επικαλύψεις με την Νικαράγουα και να το αντιτείνει έναντί της.

Η Κολομβία συνάπτοντας τις συμφωνίες αυτές (με Παναμά και Κόστα Ρίκα) κατάφερε, σαν να αποτέλεσε πρότυπο για την τουρκολιβυκή οριοθέτηση του 2019, να αποκλείσει την Νικαράγουα από τις διεκδικήσεις της. Η τελευταία προσέφυγε μονομερώς στο ΔΔΧ το οποίο αποκατέστησε πως θα έπρεπε να είχε οριοθετηθεί η περιοχή με τη συμμετοχή όλων των κρατών που έχουν ακτές, η προβολή των οποίων δημιουργεί επικαλύψεις διεκδικήσεων με όλα τα όμορα κράτη. Το ΔΔΧ έκρινε ότι στις περιοχές τμήματος της υφαλοκρηπίδας που οριοθετήθηκαν από τις συμφωνίες, η Νικαράγουα έχει διεκδικήσεις οι οποίες ως

---

⁷⁸ *Nicaragua/Colombia*, 2012, παρ. 227.

υπολογιζόμενες της κατοχυρώθηκαν. Γι' αυτό εξάλλου η Νικαράγουα προσέφυγε μονομερώς. Η Κολομβία έχει προσχωρήσει στην ρήτρα υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του ΔΔΧ αλλά όχι στη ΣΔΘ'82.

Με την οριοθέτηση το τμήμα υφαλοκρηπίδας της Κολομβίας από τη συμφωνία της με τον Παναμά τελικώς περιήλθε στην Νικαράγουα. Αυτό το απόσπασμα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την αντιμετώπιση της τουρκολιβυκής οριοθέτησης εάν κατά της Λιβύης προσφύγουν η Ελλάδα και η Αίγυπτος.

Το ΔΔΧ επισημαίνει ότι η απόφαση του είναι δεσμευτική μόνο για τα αντίδικα μέρη. Το ίδιο δηλώνει ότι λαμβάνει μέριμνα να μην χαράξει οριοθετική γραμμή εάν εκτείνεται σε περιοχές που τα δικαιώματα τρίτων κρατών επηρεάζονται. Η απόφαση με την οποία το ΔΔΧ οριοθετεί το σύνορο αφορά μόνο στην καταχώριση των δικαιωμάτων της Νικαράγουας έναντι της Κολομβίας και αντιστρόφως χωρίς καμία επίδραση για τα δικαιώματα τρίτων κρατών ή οποιαδήποτε αξίωση που έχουν απέναντι σε τρίτα κράτη.

Μια ακόμη επισήμανση

Κάθε νησί ανεξαρτήτως μεγέθους δικαιούται αιγιαλίτιδας ζώνης έκτασης 12νμ εκτός εάν επικαλύπτεται με άλλη αιγιαλίτιδα ζώνη, οπότε οροθετείται σύμφωνα με το άρθρο 15 της ΣΔΘ'82. Ακόμη δε και εάν ένα νησί ενθυλακώνεται όπως συνέβη τόσο με το νησί των Όφρων όσο και του St Martin's, το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης δεν επηρεάζεται ούτε μειώνεται.

Σε σχέση με ενθυλάκωση νησιών

Εάν η απαίτηση της Νικαράγουα στην ομώνυμη υπόθεση να ενθυλακωθούν τα νησιά της Κολομβίας γινόταν αποδεκτή το αποτέλεσμα θα ήταν ότι θα αποκόπτονταν οι ακτές τους από τις

διεκδικήσεις που δημιουργούν ανατολικά σε υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ.⁷⁹

Εξίσου το ΔΔΧ εναντιώνεται στην προσέγγιση του Διαιτητικού στην υπόθεση των νησιών της Μάγχης του 1977. Η ενθυλάκωση των νησιών τότε έγινε στο πλαίσιο οριοθέτησης μεταξύ των ηπειρωτικών ακτών και έτσι το Διαιτητικό κατέληξε ότι τα νησιά κείνται στη «λάθος πλευρά». Όπως αιτιολογεί το Διαιτητικό «τα αγγλικά νησιά της Μάγχης βρίσκονται όχι μόνο στην πλευρά της Γαλλίας μιας μέσης γραμμής όπως χαράχθηκε μεταξύ των ηπειρωτικών ακτών αλλά πρακτικά 'within the arms of the gulf' στην ακτή της Γαλλίας. Αναπόφευκτα η παρουσία των νησιών αυτών στο Channel σε αυτήν την ειδική κατάσταση διαταράσσει την ισορροπία των γεωγραφικών περιστάσεων οι οποίες διαφορετικά θα υπήρχαν μεταξύ των μερών στην περιοχή ως αποτέλεσμα της πλήρους ισότητας των ακτογραμμών των ηπειρωτικών ακτών».⁸⁰

Το ΔΔΧ διαφοροποιήθηκε πιστό στην εξέταση του ευθύδικου αποτελέσματος, κρίνοντας ότι αντίθετα με την υπόθεση των νησιών της Μάγχης, τα Κολομβιανά νησιά στα δυτικά έχουν απόσταση 65νμ από τη Νικαράγουα, που απολαύει επήρειας, ενώ η απόσταση των νησιών της Μάγχης είναι μόλις 7νμ από την Γαλλία. Ούτε η προσέγγιση του Διαιτητικού χώρισε το στενό σε σειρά χωριστών θυλάκων. Σε καμία άλλη περίπτωση από αυτές που επιλέχθηκε ο θύλακας μπορεί να συγκριθεί με τα Κολομβιανά νησιά.⁸¹

Τα νησιά δεν εκλαμβάνονται εξ αρχής ότι πρέπει να ενθυλακωθούν για να επιτευχθεί η ευθύδικη λύση. Το κάθε νησί θα υπολογιστεί με το νομολογιακό κεκτημένο του ΔΔΧ. Εν προκειμένω η απόσταση της Νικαράγουας 65νμ από τις ακτές των νησιών, της επιτρέπει να απολαύσει επήρεια και να χαράξει

⁷⁹ Nicaragua/Colombia, 2012, παρ. 230.

⁸⁰ Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (1977), RIAA, Vol. XVIII, σελ. 88, παρ. 183, ILR, Vol, 54, σελ. 96.

⁸¹ Nicaragua/Colombia, 2012, παρ. 231.

και προσωρινή μέση γραμμή η οποία προσαρμόστηκε στα δυτικά διότι μειώθηκε η επήρεια των νησιωτικών ακτών, η οποία υπαγορεύθηκε και από τη δυσαναλογία των ακτών. Ενώ το γεγονός ότι δεν ενθυλακώθηκαν επέτρεψε στα νησιά να έχουν επήρεια ανατολικά όπου οι ακτές τους δεν είναι αντικείμενες με τις ακτές της Νικαράγουας.

Τα τρία στάδια επιλύουν τη διένεξη;

Όπως τονίζει το ITLOS το 2012 στην υπόθεση *Bangladesh/Myanmar* κάθε οριοθέτηση είναι μοναδική και διαφορετική, δεν αποτελεί προηγούμενο κάποιας άλλης, αν και κάθε δικαστήριο ακολουθεί με συνέπεια τη νομολογία η οποία είναι ενιαία. Η οριοθέτηση και η επήρεια κάθε νησιού που συνιστά σχετική περίπτωση, υπαγορεύεται από τις ειδικότερες γεωγραφικές συνθήκες.⁸²

Ομοίως στην υπόθεση *Somalia/Kenya* (2021) το ΔΔΧ παρατηρεί ότι η προσέγγιση των τριών σταδίων στη διαδικασία οριοθέτησης που έχουν ακολουθήσει τα διεθνή δικαστήρια αποτελεί νομολογιακό κεκτημένο, δεν προβλέπεται στη σύμβαση.⁸³ Αυτή η μεθοδολογία είναι μια σύνθεση από τη μια πλευρά χρησιμοποιώντας γεωγραφικά, αντικειμενικά κριτήρια, παράλληλα όμως με τη λήψη υπόψη των σχετικών περιστάσεων που καλούν σε προσαρμογή της προσωρινής μέσης γραμμής για το ευθύδικο αποτέλεσμα.

Στην ίδια υπόθεση το ΔΔΧ τόνισε ότι η προσέγγιση δεν είναι δεσμευτική για τα κράτη, υπάρχει ευχέρεια να επιλεγθεί η μέθοδος συναινετικά. Όμως το κεκτημένο του Δικαστηρίου συνιστά πάντοτε ένα νομικό προηγούμενο ελεγμένο από την

---

⁸² Delimitation of the Maritime Boundary in the Bay of Bengal (Bangladesh/Myanmar), Judgment, *ITLOS Reports* 2012, παρ. 317.

⁸³ *Somalia/Kenya*, 2021, παρ. 128.

βάσανο της δικαστικής κρίσης σε συνεχή επικοινωνία με τις νομικές αντιλήψεις των κρατών σε εκδίκαση προσφυγών τους.